

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1903. Andra Kammaren. N:o 58.

Lördagen den 9 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till en början föredrogs bankoutskottets memorial n:o 9, i fråga om ändringar i bankoreglementet.

Punkterna 1:o)—5:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Efter föredragning härupå af *punkten 6:o)* begärdes ordet af

Herr Hammarlund, som yttrade: Jag tillåter mig hemställa, att, där icke någon särskildt det begär, paragraferna icke måtte uppläsas, utan endast utskottets inledande hemställan.

Denna herr Hammarlunds hemställan blef af kammaren bifallen.

Punkterna 6:o)—24:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 2.

Härefter förelåg till afgörande sammansatta banko- och lagutskottets betänkande n:o 1, i anledning af dels Kungl. Maj:ts propositioner n:is 67 a och 67 b med förslag till lag angående solidariska bankbolag m. m., dels ock åtskilliga i ämnet väckta motioner.

I propositioner n:is 67 a och 67 b hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att antaga vid propositionerna fogade förslag till

- 1) lag angående solidariska bankbolag,
- 2) lag angående bankaktiebolag,
- 3) lag angående industriförlagsbanker,

Förslag till
lag ang. soli-
dariska bank-
bolag m. m.
(Forts.)

4) lag angående tillsyn å vissa penninginrättningar, som drifva sin rörelse utan af Konungen stadfäst reglemente,

5) lag angående ändrad lydelse af 1 § i lagen den 27 maj 1898, innefattande särskilda bestämmelser om vissa aktiebolag, som drifva lånerörelse,

6) lag angående solidariskt bankbolags, bankaktiebolags och sparbanks konkurs,

7) lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura, samt

8) lag angående ändrad lydelse af 55 § i lagen den 28 juni 1895 om handelsbolag och enkla bolag.

Dessa propositioner hade hänvisats till lagutskottet, som efter öfverenskommelse med bankouts-kottet öfverlämnat desamma till behandling af sammansatt banko- och lagutskott.

Till utskottet hade därjämte öfverlämnats nedannämnda inom Andra Kammaren väckta motioner, i hvilka framställdes följande yrkanden, nämligen

af herr V. L. Moll, n:o 179,

1:o) att första stycket af 9 § i förslaget till lag angående solidariska bankbolag måtte erhålla följande lydelse:

Bankbolag skall bestå af minst trettio hufvudlottägare. De skola vara svenska medborgare. Dessa bolagsmän skola insätta bolagets grundfond och ansvara för uppfyllandet af alla bolagets förbindelser, en för alla och alla för en, dock med den inskränking, att uttaxering till fyllande af brist i bolagets tillgångar ej för någon lott må öfverstiga två gånger lottens belopp;

2:o) att 79 § i lagen angående solidariska bankbolag äfvensom 72 § i lagen angående bankaktiebolag måtte erhålla följande lydelse:

Den af Konungen förordnade bankinspektören äge, där han så pröfvar nödigt, sammankalla styrelsen. Jämväl må bankinspektören, på uppdrag af chefen för finansdepartementet, sammankalla extra bolagsstämma, där styrelsen icke efterkommer af honom framställd begäran om utfärdande af kallelse till sådan stämma. Bankinspektören må närvara vid bolagsstämma och vid af honom utlyst styrelsesammanträde samt i öfverläggningarna deltaga;

3:o) att förslaget till lag angående industriförlagsbanker icke måtte af Riksdagen bifallas; samt

4:o) att den i ofvannämnda under 1), 2), 4) och 5) upptagna lagförslag bestämda tiden för ifrågavarande lagars trädande i kraft framflyttades till den 1 januari 1906;

af densamme, n:o 180,

1:o) att 8 § i förslaget till lag angående solidariskt bankbolags, bankaktiebolags och sparbanks konkurs måtte erhålla följande lydelse:

Visar sig vid den värdering, hvarom i 6 § sägs, eller seder-

mera under konkursens fortgång, att bolagets tillgångar icke förslås till betäckande af bolagets kända gäld jämte kostnaderna för boets utredning och konkurssakens behandling, skola gode männen eller sysslomännen, med iakttagande af den i 9 § af lag angående solidariska bankbolag för lottägarnes ansvarighet stadgade inskränkning, ofördröjligen å hufvudlottägarne, i förhållande till det antal lotter en hvar af dem enligt förteckningen öfver bolagets delägare innehar, uttaxera det till fyllande af bristen i bolagets tillgångar erforderliga belopp jämte en tiondedel därutöfver. Är någon af hufvudlottägarne veterligen i konkurstillstånd, skall uttaxeringen ske allenast å öfrige hufvudlottägare, samt

2:o) att den i ofvannämnda under 6)—8) upptagna lagförslag bestämda tiden för ifrågavarande lagars trädande i kraft framflyttades till den 1 januari 1906;

af herr *P. P. Waldenström*, n:o 191,

dels att Riksdagen måtte godkänna § 27 i Kungl. Maj:ts förslag till lag angående solidariska bankbolag samt § 24 i förslaget till lag angående bankaktiebolag med den ändring, att i mom. 1 orden »och silver» utginge.

dels ock att Riksdagen måtte godkänna § 29 i Kungl. Maj:ts förslag till lag angående solidariska bankbolag samt § 26 i förslaget till lag angående bankaktiebolag med den ändring, att i mom. 2 orden »styrelsen dock — — utgång» borttoges;

af herr *C. A. Lindhagen*, n:o 197,

att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts proposition n:o 67 a måtte besluta:

1:o) att i förslaget till lag om solidariska bankbolag 1 § 1 mom. skulle erhålla följande lydelse:

De, som, i ändamål att genom vald styrelse drifva bankrörelse, vilja stifta bolag med personlig ansvarighet för delägarne, skola därom hos Konungen göra ansökning med bifogande af fullständig bolagsordning,

samt i följd häraf i 97 § måtte införas föreskrift af innehåll, att för bankbolag, som börjat sin verksamhet före lagens trädande i kraft, skulle fortfarande gälla hvad hittills varit stadgad, dock att den i 10 § 3 mom. af Kungl. Maj:ts förslag meddelade bestämmelse skulle å sådant bolag äga tillämpning;

2:o) att i förenämnda lagförslag 10 § 1 och 2 mom. skulle utgå; samt

3:o) att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t, i sammanhang med den utaf innevarande års Riksdag begärda revisionen af aktiebolagslagen, efter verkställd utredning jämväl taga i öfvervägande angelägenheten af en förbättrad lagstiftning för enskilda bankinrättningar i enlighet med i motionen angifna grunder samt för Riksdagen framlägga de förslag härom, hvartill förhållandena föranledde.

Förslag till
lag ang. soli-
dariska bank-
bolag m. m.
(Forts.)

*Förslag till
lag ang. soli-
dariska bank-
bolag m. m.*
(Forts.)

Utskottet hemställde :

1:o) att Riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag till lag angående solidariska bankbolag icke kunnat oförändradt antagas, ville för sin del besluta en lag angående solidariska bankbolag af den lydelse, bilagan litt. A vid betänkandet utvisade;

2:o) att Riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag till lag angående bankaktiebolag icke kunnat oförändradt antagas, ville för sin del besluta en lag angående bankaktiebolag af den lydelse, bilagan litt. B vid betänkandet utvisade;

3:o) att det af Kungl. Maj:t framlagda, vid betänkandet såsom bilaga litt. C fogade förslag till lag angående industriförlagsbanker icke måtte vinna Riksdagens bifall;

4:o) att Riksdagen måtte antaga med Kungl. Maj:ts förslag i ämnet öfverensstämmande

lag angående tillsyn å vissa penninginrättningar, som drifva sin rörelse utan af Konungen stadfäst reglemente,

lag angående ändrad lydelse af 1 § i lagen den 27 maj 1898, innefattande särskilda bestämmelser om vissa aktiebolag, som drifva lånerörelse,

lag angående solidariskt bankbolags, bankaktiebolags och sparbanks konkurs,

lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura, samt

lag angående ändrad lydelse af 55 § i lagen den 28 juni 1895 om handelsbolag och enkla bolag,

af den lydelse, bilagan litt. D vid betänkandet utvisade;

5:o) att Riksdagen med anledning af herr Lindhagens motion måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t, i sammanhang med den utaf innevarande års Riksdag begärda revision af aktiebolagslagen och den därpå påkallade omarbetning af förevarande lagstiftning rörande solidariska bankbolag och bankaktiebolag, efter verkställd utredning taga i öfvervägande angelägenheten af en förbättrad lagstiftning för vissa andra solidariska bankbolag än dem, å hvilka den nya lagen angående solidariska bankbolag vunne tillämpning, äfvensom i hvad mån i samband därmed en granskning jämväl i andra afseenden af lagstiftningen rörande bankbolag måtte af den förebragta utredningen påkallas;

6:o) att herr Molls motion måtte anses besvarad genom utskottets här ofvan under 1:o)—4:o) gjorda hemställanden;

7:o) att herr Waldenströms motion måtte anses besvarad genom hvad utskottet här ofvan under 1:o) och 2:o) hemställt; samt

8:o) att herr Lindhagens motion måtte anses besvarad genom utskottets här ofvan under 1:o) och 5:o) gjorda hemställanden.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet af

Herr Lindhagen, som yttrade: I afseende å sättet för föredragningen af föreliggande betänkande tillåter jag mig hemställa: att betänkan- det föredrages punktvis, dock så, att punkten 3 föredrages före punkten 2;

Förslag till lag ang. solidariska bankbolag m. m.

(Forts.)

att de olika lagförslagen föredragas paragrafvis;

att vid behandlingen af 1 § i första lagförslaget diskussionen må röra sig om förslagen i dess helhet;

att af lagförslagens §§ icke uppläsas andra än de, i fråga om hvilka ändring af utskottsförslaget eller beträffande hvilka eljest uppläsning begäres;

att, för den händelse utskottets förslag skulle komma att i vissa delar af den ena eller andra kammaren återförvisas, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de bestämmelser, hvilka blifvit med eller utan ändring af den ena eller andra kammaren godkända, föreslå sådana jämkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna förmedlas.

Yrkandet, att punkten 3 måtte föredragas före punkten 2, är föränledt däraf, att uti det under punkten 2 förekommande lagförslag förekommer en paragraf, hvars definitiva lydelse är beroende af det beslut, kammaren kommer att fatta under punkten 3.

Hvad herr Lindhagen sålunda hemställt blef af kammaren bifallet.

Punkten 1:o).

1 §.

För denna paragraf hade utskottet i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit följande lydelse:

De, som, i ändamål att drifva bankrörelse, vilja stifta bolag med personlig ansvarighet för delägarne och som åstunda att försäkra sig om tillgodonjutande af de rättigheter, denna lag medgifver, skola därom hos Konungen göra ansökning med bifogande af fullständig bolagsordning.

Stiftarne skola vara här i riket bosatta svenska medborgare och till antalet minst tio.

Finnes sådant bankbolag vara för landet nyttigt, pröfvar Konungen bolagsordningens öfverensstämmelse med denna lag samt lag och författningar i öfrigt, så ock om och i hvad mån därutöfver, med hänsyn till vidden och beskaffenheten af bolagets rörelse, särskilda bestämmelser må erfordras.

Stadfästes bolagsordningen, meddelar Konungen tillåtelse till bankrörelsens drifvande (oktroj) under en tid af högst tio år och därutöfver intill slutet af då löpande kalenderår.

Bankbolag skall, på sätt nedan sägs, registreras.

Vid paragrafen hade afgifvits reservation af herrar *Lindhagen*, *Hammarlund*, friherre *Bonde*, *Moll* och *Segerdahl*, hvilka yrkat, att första momentet af paragrafen måtte erhålla denna lydelse:

*Förslag till
lag ang. soli-
dariska bank-
bolag m. m.*

(Forts.)

De som, i ändamål att genom vald styrelse drifva bankrörelse, vilja stifta bolag med personlig ansvarighet för delägarne, skola därom hos Konungen göra ansökning med bifogande af fullständig bolagsordning.

Sedan utskottets förslag till paragrafen blifvit uppläst, begärdes ordet af:

Herr Lindhagen, som yttrade: Då enligt kammarens beslut diskussionen vid denna punkt får röra sig om lagförslagen i sin helhet, så skall jag be att med några ord få yttra mig om desamma. Jag föreställer mig nämligen, att i denna brådska många af kammarens ledamöter icke varit i tillfälle att ännu studera betänkandet, och det kan ju därför vara lämpligt, att jag i största korthet redogör för hvad frågan egentligen gäller och hvilka utgångspunkter, som varit grundläggande för utskottets förslag och reservanternas framställningar i vissa punkter.

Anledningen till förevarande lagstiftningsarbete har varit afskaffandet af de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt. För dessa banker gällde nämligen förut 1874 års kungörelse, och då denna kom ur kraft genom sedelutgifningsrättens afskaffande, blef det nödvändigt att för dessa enskilda banker skaffa en annan lag, som utfyllde den lucka, som uppstått i bestämmelserna för dessa banker i deras nya verksamhet. För detta ändamål tillsattes en kommitté, som hade till sin förnämsta uppgift att tillgodose detta ändamål, och denna kommitté utarbetade ett förslag till lag om solidariska bankbolag, hvilket skulle ersätta 1874 års kungörelse angående enskilda banker med sedelutgifningsrätt. Denna lag är det i första rummet nya i detta lagförslag.

Vidare finnes i betänkandet behandlad en lag angående bankaktiebolag. Detta förslag afser icke något nytt, ty allt sedan 1886 har det funnits en särskild lag angående bankaktiebolag, och det nu föreliggande förslaget skiljer sig från densamma väsentligen endast därutinnan, att det upptager 1895 års aktiebolagslags bestämmelser i de delar, där den nya aktiebolagslagen skiljer sig från den gamla. Vidare har enligt kommitténs uppdrag denna lagstiftning blifvit bragt till största möjliga öfverensstämmelse med den nya lagen om solidariska bankbolag.

Slutligen föreligger ett förslag till lag rörande industriförslagsbanker. Detta är ett alldeles nytt lagförslag; någon lag af motsvarande beskaffenhet hafva vi icke förut haft. Kommittén hade nämligen i uppdrag att taga i öfvervägande nödvändigheten af ändringar uti banklagstiftningen, som stodo i samband med dess egentliga uppgift, och detta har föranledt kommittén att föreslå en lag rörande industriförslagsbanker. Upphufvet till denna lagstiftning har varit, att de nuvarande bankerna enligt såväl gällande lagstiftning som den lagstiftning, som nu föreslås, icke få handla med aktier. För att fylla denna lucka i deras verk-

samhet har man ansett, att det skulle bildas ett nytt slag af banker, som finge handla med aktier. Detta förslag har utskottet afstyrkt.

Förslag till lag ang. solidariska bankbolag m. m.

(Forts.)

De öfriga lagförslagen afse ingenting nytt i sak, endast att formellt ändra några lagar hufvudsakligen i följd däraf, att namnet enskilda sedelutgifvande banker fallit bort och ersatts med namnet solidariska bankbolag.

Vid behandlingen af § 1 i lagförslaget rörande solidariska banker gäller det då att tillse, i hvad mån denna nya lagstiftning kan anses vara väl afpassad.

Här möta oss två stora frågor. Den första, om och i hvad mån den obegränsade solidariska ansvarigheten för dessa banker borde bibehållas. Det har nämligen från många håll ifrågasatts, huruvida tiden icke nu vore inne att afskaffa den, och det har ansetts, att man icke borde låta detta tillfälle gå sig ur händerna för att genomföra denna välbehöfliga reform. Den andra frågan gäller den nya lagstiftningens omfattning. Enligt själfva rubriken till lagen skall den omfatta alla bolag, som drifva solidarisk bankrörelse, men såsom man finner af lagförslaget, omfattar det visst icke alla sådana bolag, och vid sådant förhållande riktas naturligen tanken på, om och i hvad mån det är en brist, att dess innehåll icke motsvarar själfva rubriken på lagen.

Slutligen gäller det att öfverväga, om lagens affattning och formulering är väl funnen. Man finner nämligen, att det är två parallellt löpande lagar, hvilka flesta paragrafer äro fullständigt lika, och det kan då ifrågasättas, huruvida icke denna lagstiftning borde samarbetas till en enda lag rörande bolag, som drifva bankrörelse, hvarigenom man möjligen kunde erhålla en bättre öfverblick öfver ämnet i dess helhet.

Nu är det klart, att om man i dessa afseenden finner några afsevärda brister, bör man icke antaga lagförslaget, utan uppskjuta det för närmare öfvervägande. En anledning till ett sådant förfarande skulle också kunna ligga däri, att den kommitté, hvars arbete ligger till grund för detta lagförslag, endast hade till uppdrag att ersätta den lagstiftning, som förföll genom de enskilda sedelutgifvande bankernas upphörande och därför ej haft anledning öfverblicka ämnet i hela dess vidd. Och särskildt de, som anse, att den obegränsade solidariska ansvarigheten för banker nu bör afskaffas, — för dem skulle ingen annan utväg stå öppen än att nu yrka afslag på det hela.

Flore utskottsledamöter från Andra Kammaren lutade först åt det hållet, att det kanske vore lämpligt, från deras synpunkt sedt, att ett uppskof ägde rum för närmare ingående på dessa frågor. Men vid närmare öfvervägande inom utskottet hafva alla, kan jag säga, för det första kommit till det resultat, att det för närvarande knappast torde kunna påkallas, att man upphäfver rättigheten för de enskilda bankerna att drifva bankrörelse under

Förslag till lag ang. solidariska bankbolag m. m.

(Forts.)

solidarisk ansvarighet. Och ehuru anmärkningar kunna framställas mot lagens omfattning och dess affattning samt man sålunda äfven från den synpunkten kunde motivera ett uppskof, har utskottet likväl äfven i det afseendet beslutat sig för att tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag såsom ett slags provisorium. Det finnes nämligen en viss anledning, att man kan enligt vår uppfattning antaga lagförslaget såsom ett slags provisorium. Det behöfves nämligen ovillkorligen redan nu en lagstiftning för de enskilda bankerna, då de hafva förlorat sin sedelutgifningsrätt. Och å andra sidan vet man, att då Riksdagen skrivit och begärt en revision af aktiebolagslagen, kommer detta, då tiden är inne, ovillkorligen att påkalla en revision af dessa lagar, som vi nu skulle gå att antaga. Då har det förefallit ganska naturligt, att Riksdagen nu, för att afhjälpa det förefintliga behofvet, skulle antaga denna lagstiftning såsom ett slags provisorium mer eller mindre, hur man tager saken — och skriva till Kungl. Maj:t och begära en närmare utredning i andra afseenden, i hvilka utredning hittills icke förebragts. Och när sedan lagen kommer tillbaka till Riksdagen i följd af Riksdagens begäran om en revision af aktiebolagslagen, skulle äfven denna fullständiga utredning kunna föreligga och lagen vara omarbetad i det syfte, som angifvits i den mån det kunnat ske. Därför har också utskottet med anledning af i ämnet väckt motion hemställt om en skrivelse till Kungl. Maj:t i sådant syfte.

Jag vill nu endast be att i största korthet få angifva några synpunkter rörande dels den solidariska ansvarigheten och dels rörande lagens omfattning.

Mot den *obegränsade solidariska ansvarigheten* har man anmärkt, att det är från rättslig synpunkt ett oting att tänka sig, att i en bank, där det finnes en mängd små delägare, som icke deltaga i förvaltningen och icke hafva reda på den, dessa skola svara för alla bankens förbindelser. Och det är egentligen en abnormitet, om man tänker sig och menar, att dessa verkligen skulle tagas ut af hvarje delägare. Därför, när det inträffade ett stort bankfallissemang i Skottland, som bragte ruin öfver många till följd af den solidariska ansvarigheten, började man äfven här i landet hysa fruktan. Och i 1881 års banklagskommittés betänkande finner man därför i mycket svarta färger utmålade vådorna för allmänheten af den obegränsade solidariska ansvarigheten; och i följd däraf tillstyrkte kommittén att begränsa den hufvudsakligen i den riktning, herr Moll nu i sin motion föreslår. Denna farhåga delades då äfven af representanter för de enskilda bankerna; och man finner, att från detta håll åt dessa farhågor äfven gäfvos uttryck här i Riksdagen. Och ännu så sent som 1896 har bankinspektören själf sagt, att han i allo delar dessa betänkligheter, som uttalats af 1881 års kommitté.

Nu har emellertid plötsligt stämningen bland de enskilda

bankerna vändt sig och de fordra att fortfarande få utöfva sin verksamhet med obegränsad solidarisk ansvarighet. Detta beror naturligtvis därpå, att man kommit att tänka på, att det här gäller en fördel för dessa banker, då de på detta sätt möjligen kunna få större kredit, och man har vidare åberopat, att under dessa bankers 70-åriga tillvaro ha de väl fyllt sitt ändamål och icke på något sätt gifvit anledning till sådana farhågor, som man hyst beträffande dem. Och slutligen har man äfven åberopat 1889 års lag, som innehåller vissa bestämmelser, i syfte att den solidariska ansvarigheten icke skall kunna på något ruinerande sätt göras gällande gentemot de särskilda delägarne.

Hitintills har man emellertid, när denna fråga kommit före, endast tänkt på de sedelutgifvande bankerna och huru det skulle gestalta sig för dem, när deras sedelutgifningsrätt upphör. Det föreliggande lagförslaget innebär däremot, att man nu måste tänka icke blott på dessa banker, utan på bolag i allmänhet, som drifva solidarisk bankrörelse. Därigenom har frågan förts in på ett vidare område, ty utom de enskilda bankerna finnes det en hel del bankinrättningar, som drifva solidarisk bankrörelse; det finnes särskildt två typer, som därvidlag äro anmärkningsvärda, nämligen folkbanker och kommanditbolag.

Då uppställer sig naturligtvis den frågan: tänker man att förbjuda eller väsentligen inskränka den obegränsade solidariska ansvarigheten, skall man då låta ett sådant förbud eller en sådan inskränkning drabba öfver hela linien? Ingen människa har väl emellertid ännu med allvar framkastat, att vid idkande af bankrörelse såsom näring skulle kunna alldeles förbjudas, att den utöfvas under de former och under det ansvar, som handelsbalken föreskrifver för handelsbolag, nämligen under solidarisk ansvarighet. Jag tror icke, att tiden är mogen för någon åtgärd i den riktningen. Jag tror icke heller, att det skall leda till några vådor, om man tills vidare låter de enskilda bankerna fortsätta med sin rörelse på samma sätt som förut. Det finnes väl knappast några grundade skäl att särskildt för dem införa en undantagslagstiftning. Detta har åtminstone efter närmare öfvervägande blifvit utskottets uppfattning uti denna fråga.

Men å andra sidan — och nu kommer jag till den punkt, där reservanterna skilja sig från utskottet — måste man, om man vill se denna fråga objektivt, erkänna, att den solidariska bankrörelsen dock måste anses tillhöra en föråldrad banktyp och att i framtiden det bör och äfven kommer att blifva så, att de solidariska bankerna hos oss liksom i utlandet allt mer och mer öfvergå till aktiebolagsformen, såvida man icke väljer den form, som också anses vara väl ägnad för bankrörelse, nämligen sådan solidarisk bankrörelse, som består af några få delägare, som äro solidariska, och ett flertal kommanditärer, som endast ha samma ansvar som aktieägare i ett bolag, således en blandad form af

*Förslag till
lag ang. soli-
dariska bank-
bolag m. m.
(Forts.)*

Förslag till
lag ang. soli-
dariska bank-
bolag m. m.
(Forts.)

aktiebolag och solidariskt bolag. Men har man sålunda den uppfattningen, att den nu föreslagna lagstiftningen mera får anses som ett provisorium, gäller det också att nu icke fastslå den solidariska ansvarigheten som en alldeles särskildt förmånlig och praktisk form för bankrörelse, lämplig för alla tider, såsom utskottet nu synes vilja göra, utan då bör man framhålla, att man bibehåller den tills vidare och hoppas, att den med tiden skall upphöra, och vidare bör då lagstiftningen icke förhindra en sådan öfvergång till aktiebolag, utan snarare uppmuntra den. I anledning häraf ha några reservanter från Andra Kammaren afgifvit en reservation mot den motivering, som utskottet anför i fråga om den obegränsade solidariska ansvarigheten, och vid § 9 skall någon utaf oss kanske yrka, att kammaren ville antaga denna paragraf, men med ogillande af utskottets motivering i fråga om den obegränsade solidariska ansvarigheten. På så sätt har man icke bundit sig genom något öfverlagdt uttalande i detta afseende. Vidare vill jag särskildt omnämna, att dessutom tre reservanter föreslagit, att 1 och 2 mom. i 10:e paragrafen måtte utgå. Vi ha ansett det vara en gifven följd af vår förenämnda uppfattning i fråga om den obegränsade solidariska ansvarigheten, att man icke bör fastslå denna såsom något a priori förträffligt, utan endast som en öfvergångsform till något bättre i framtiden; men då 1 och 2 mom. i § 10 stå i strid med en sådan uppfattning, ha vi ansett, att de borde utgå, hvarför äfven andra skäl tala.

Jag vill nu öfvergå till att yttra något om lagens *omfattning*. Ut i rubriken står, såsom jag nämnde, att lagen skall afse solidariska bankbolag. Men den gör faktiskt icke detta i flera viktiga afseenden, och därför har, som jag nyss nämnde, utskottet föreslagit en skrifvelse till Kungl. Maj:t för att bland annat få utredt, om och i hvad mån andra solidariska bankbolag skola kunna komma in under denna lag eller i sin verksamhet regleras af densamma.

Men dessutom svarar innehållet i denna författning icke mot rubriken, så till vida att den icke ens påbjuder, att vissa bolag nödvändigt skola falla under lagen. Lagen säger nämligen, att endast de bankbolag, som åstunda att försäkra sig om tillgodonjutandet af de rättigheter, som lagen gifver, skola gå in under lagen. Detta är en egendomlig bestämmelse, ty det är klart, att denna lagstiftning är i främsta rummet tillkommen icke för att bereda bankerna några rättigheter, utan för att kontrollera deras verksamhet.

Därför är det enligt reservanternas uppfattning önskligt, att en ändring härutinnan kommer till stånd, så att lagen får ett positivt innehåll, d. v. s. så, att vissa slag af banker redan nu åläggas att gå in under lagen. Då förslaget afser, att bankerna skola drifva sin rörelse genom en särskild styrelse, ha vi ansett det

vara riktigast att föreslå, att redan nu alla sådana solidariska bankbolag, som drifva sin rörelse genom en vald styrelse, skola falla under denna lag. På det sättet skulle man träffa dem, som lagen just afser att träffa, nämligen sådana bankrörelser, där det finnes ett flertal delägare, som sköta affären genom en vald styrelse. Detta öfverensstämmer för öfrigt med ordalagen i 1874 års kungörelse samt med det förslag i detta syfte, som 1881 års bankkommitté afgaf. Äfven den kommitté, som utarbetat detta förslag, har också helst velat få in under lagen alla dessa bolag, men den har sökt vinna målet genom att på omvägar tvinga dem därtill. Den har nämligen föreslagit, att endast de, som gå in under denna lag, skulle få använda ordet »bank» i sitt firmanamn, och kommitterade ha trott, att detta skulle vara tillfyllestgörande. Det är emellertid ganska svårt att förstå, hvarför man icke lika gärna tagit den form, som reservanterna nu föreslagit, nämligen en positiv föreskrift i lagen. Om anledningen till, att så ej skett, får man ingen upplysning i motiveringen, men under hand får man veta, att orsaken var den, att det ansågs så synnerligen svårt att definiera ordet »bankrörelse». För att kunna föreskrifva, att vissa bolag skola rätta sig efter lagen, måste lagen, förmenar man, beskrifva hvad som menas med bankrörelse, men detta har kommittén själf dock fullständigt uppgifvit. I förslaget till lag om bankaktiebolag talas endast om bolag, som drifva »bankrörelse», och kommittén gifver ingen definition på ordet »bankrörelse». Här i lagen om solidariska bankbolag säger kommittén också uttryckligen, att de, som drifva »bankrörelse» och åstunda att komma in under lagen, skola göra det.

Det finnes också en hel del andra exempel på, att en lag icke upptager någon definition på själfva den verksamhet, som den afser, utan att lagtillämpningen därvidlag får vara afgörande. Så är t. ex. förhållandet med den lag om försäkringsrörelse, som nyligen antagits; i den förekom icke någon definition på försäkringsrörelse o. s. v.

Utskottet har i själfva verket icke haft något att invända mot reservanternas förslag. Utskottet har sagt, att deras förslag mera skenbart än verkligt skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag. Det är väl ändå en viss skillnad dem emellan. Med reservanternas förslag får man en ordentlig och normal form på lagen, och vidare måste alla sådana bolag, som verkligen ha en styrelse — och måste ha det, därför att det är så många delägare — ovillkorligen gå in under lagen, hvilket de icke behöfva göra enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, blott de icke ha ordet »bank» i sitt förnamn.

Enligt min uppfattning har reservanternas förslag också en annan fördel, i det att man med detsamma vinner något, som både kommittén, Kungl. Maj:t och utskottet anser vara synnerligen önskligt, nämligen förhindrandet af nya solidariska bank-

Förslag till lag ang. solidariska bankbolag m. m.

(Forts.)

*Förslag till
lag ang. soli-
dariska bank-
bolag m. m.*

(Forts.)

institutioners uppkomst utanför den nya banklagstiftningen. Därigenom att man säger, att bolag, som drifva sin rörelse genom vald styrelse, skola ställa sig lagen till efferrättelse, hindrar man uppkomsten af nya sådana små folkbanker, hvilkas verksamhet blifvit så mycket klandrad. De måste nämligen då gå in under lagen. På det sättet tillgodoser man ju ett obestridligt önskemål.

Slutligen anmärker utskottet mot reservanternas förslag, att om det af dem förordade stadgandet skall kunna blifva effektivt, fordras det kriminella ansvarspåföljder för dem, som tredskas att gå in under lagen, oaktadt de drifva bankrörelse genom vald styrelse. Reservanterna ha emellertid ansett det vara alldeles obehöfligt att i detta fall införa några kriminella påföljder, de ha trots det vara alldeles tillräckligt med de större civila påföljder, som tills vidare finnas. Om ett behof i detta afseende, mot förmodan, skulle visa sig, är det ju tids nog, att denna fråga tages under öfvervägande nästa gång, denna lagstiftning här föreligger, på sätt, som utskottet i sitt skrifvelseförslag förutsatt.

På grund af hvad jag nu anfört, tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till första paragrafen i det förevarande lagförslaget, sådan denna paragraf blifvit af reservanterna formulerad.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Meyer: Det må nog vara så, som den föregående ärade talaren sade, att den tid varder kommande, då man icke längre vill veta af några banker med solidarisk ansvarighet. Men både Kungl. Maj:t, utskottet och reservanterna äro ju alldeles ense om, att den tiden ännu icke är kommen. Måste vi bibehålla denna typ, bank med solidarisk ansvarighet, så är det alldeles uppenbart, att då den gamla kungörelse, enligt hvilken hittills de solidariska bankernas eller de s. k. enskilda bankernas verksamhet reglerats, har blifvit otidsenlig och olämplig, till följd däraf att sedelutgifningsrätten för dessa banker upphört, måste vi försöka skaffa någon annan lag, som reglerar denna verksamhet. Därom äro också utskottet och reservanterna ense med Kungl. Maj:t, men under det att Kungl. Maj:t har velat gifva bolagen frihet att gå in under lagen, om de så vilja, vilja reservanterna, att alla bolag, som drifva bankverksamhet, skola gå in under lagen. Den föregående ärade talaren motiverade detta därmed, att man stiftar icke en lag för att bereda de enskilda bankerna några enskilda förmåner och rättigheter, utan för att skaffa kontroll öfver dem. Vidare sade den ärade talaren, att man icke skulle, genom att gifva dessa banker särskilda förmåner och rättigheter, göra dem obenägna att öfvergå till den banktyp, som han ansåg vara förmånlig för framtiden, nämligen bankaktiebolagstypen. Jag vill påpeka, att de rättigheter, som tillförsäkras de solidariska bankerna enligt den nu förslagna lagen, egentligen icke bestå i någonting annat än

det, att de få kalla sig »bank». Detta är en ganska värdefull rättighet, ty ordet »bank» ingifver ett ganska stort förtroende hos allmänheten. Vidare innehåller lagförslaget en synnerligen stor förmån för de enskilda bankernas delägare. I den händelse en solidarisk bank skulle göra konkurs och lottägarne följaktligen blifva tvungna att skjuta till penningar, sker detta pro rata parte, d. v. s. man kan icke vända sig till hvilken som helst af lottägarne för att få ut sin fordran hos banken. Detta är ju en fördel, som man bereder lottägarne. Jag föreställer mig emellertid, att alla äro ense om, att lottägarne verkligen böra ha denna fördel. Det är ju alldeles obehöfligt att bibehålla en fullständigt obegränsad ansvarighet, på så sätt obegränsad, att man kan vända sig till hvilken som helst af lottägarne med hur stor fordran som helst.

Förslag till lag ang. solidariska bankbolag m. m.

(Forts.)

Om Riksdagen antager reservanternas förslag, skulle endast vissa slag af banker få existera, nämligen endast sådana bankbolag, som ha vald styrelse, samt minst 200,000 kronors grundfond, och de skulle lyda under lagen. Däraf skulle följa, att man icke under några förhållanden skulle kunna bilda en mindre folkbank med vald styrelse, så vida den icke hade en grundfond af minst 200,000 kronor. Jag delar nog fullkomligt den uppfattningen, att man icke bör uppmuntra bildandet af små banker, men att alldeles taga och strypa dem, det tycker jag i alla fall, att man icke bör göra. Det kan ju hända, att det på ett eller annat ställe förefinnes ett verkligt, legitimt behof af en dylik bank med mindre än 200,000 kronors grundfond, och då menar jag, att *möjlighet* att tillgodose ett sådant bör finnas.

Jag ber att få framhålla, hvad innebörden i detta lagförslag egentligen är. Det afser först och främst att komplettera bestämmelserna i 1874 års lag, hvilka, som jag nämnt, blifvit alldeles föråldrade. Om det skulle inträffa, att hela lagförslaget faller på grund af skiljaktiga beslut kamrarne emellan, skulle följderna däraf således blifva den, att vi finge söka reda oss, så godt vi kunde, med 1874 års lag. Det skulle nog icke vara så alldeles omöjligt, att det skulle kunna gå för sig, men icke skulle det vara lyckligt i något afseende.

Vidare innehåller det nu föreliggande lagförslaget den förändringen, att vissa bestämmelser, som hitintills alltid blifvit intagna i bankernas bolagsordningar, nu ha blifvit öfverflyttade till denna lag. Äfven detta skulle man kunna hjälpa sig förutan, om nu förslaget skulle falla genom kamrarnes skiljaktiga beslut.

Men så kommer något nytt, och det är, att genom denna lag skulle vi få en vida starkare kontroll öfver bankerna, än hvad vi för närvarande ha. Kungl. Maj:t skulle därigenom få en makt, som Kungl. Maj:t nu saknar, att vid behof ingripa mot en bank. Det är visserligen sant, att Kungl. Maj:t redan nu har rättighet att beröfva en bank koncession, men det är väl obehöfligt att

Förslag till lag ang. solidariska bankbolag m. m. säga, att den makten kan Kungl. Maj:t aldrig våga begagna annat än i sådana förtviflade fall, att det redan är för sent, d. v. s. i sådana fall, där banken icke kan räddas.

(Forts.)

Såsom herrarne ha sig noggsamt bekant, har Första Kammaren antagit utskottets förslag uti alla dess delar. Om nu denna kammare fattar ett annat beslut, fruktar jag, att hela frågan därmed har fallit för denna gång. Och då stå vi på den gamla ståndpunkten och gå miste om den förbättrade kontrollen, och det vill synas mig, som om enbart den omständigheten bör tala tillräckligt för att icke denna kammare skall genom att fatta ett annat beslut än Första Kammaren vedervåga hela lagen. Jag delar fullkomligt den förste ärade talarens uppfattning, att hela denna lag, hur nödvändig den för närvarande än må vara, endast är en provisorisk lag, men den måste, tager jag för gifvet, förblifva provisorisk under flera år, därför att det icke kan komma i fråga att ändra den förrän i sammanhang med att aktiebolagslagen undergått den omarbetning, hvarom Riksdagen i år skrifvit till Kungl. Maj:t. Jag är öfvertygad om, att Kungl. Maj:t vid utarbetande af ett nytt förslag skall komma att taga nödig hänsyn till alla de anmärkningar och önskemål i detta afseende, som blifvit framställda här i kammaren, i reservationer och i motioner. Jag vill därför ännu en gång hemställa till herrarne, huruvida det icke är skäl att bifalla Kungl. Maj:ts förslag, och jag ber herrarne betänka sig, så att vi icke riskera att genom skiljaktiga beslut kamrarne emellan gå miste om de obestriddliga fördelar, som denna lag erbjuder. Jag ber herrarne betänka detta så mycket mera, som jag tror, att icke ens reservanterna själfva skulle vilja påstå, att det skulle förorsaka så synnerligen stora olägenheter, ifall deras förslag icke för närvarande skulle gå igenom.

Herr Lindhagen: Blott några få ord. — I sak anförde herr statsrådet hufvudsakligen endast det, att man icke borde förmena små folkbanker med vald styrelse och med mindre aktiekapital än 200,000 kronor att uppstå. Om detta är lämpligt eller icke, därom har jag icke någon sakkunskap, men jag litar på hvad kommittén, Kungl. Maj:t och utskottet själfva sagt i det afseendet. De ha uttalat, att det vore önskvärdt, om man kunde förhindra uppkomsten af nya solidariska penninginstitutioner utanför den nya banklagstiftningen.

Enligt båda förslagen liksom enligt gällande lag om bankaktiebolag skall bankbolags grundfond utgöra minst 1,000,000 kronor, men får sänkas till 200,000 kronor, när det gäller smärre banker med uppgift att tillgodose lokala behof. Men mindre grundfond har man ansett ett nytt bankbolag i allmänhetens intresse icke böra äga. Äro Kungl. Maj:ts och kommitténs på denna uppfattning byggda förslag oriktiga, kunna reservanterna åtmin-

stone icke förebrås, att de litat på denna uppfattning, som herr statsrådet nu synes vilja frångå, fastän den återfinnes i den kungl. propositionen.

Herr statsrådet sade, att det skulle vara synd, om denna lag skulle falla. Det är icke alls reservanternas afsikt att få förslaget att falla, utan tvärtom vilja vi göra allt, hvad vi kunna för att få det att gå igenom, hvilket det nog under alla förhållanden kommer att göra. Jag medgifver gärna, att reservationen icke innebär någon stor fråga. Den viktigaste af de hemställanden, som gå utöfver Kungl. Maj:ts proposition, innefattas i skrifvelsen.

Om mot förmodan skulle inträffa, att reservanternas förslag i denna del skulle antagas af Andra Kammaren, skulle det blifva synnerligen lätt att i en sammanjämkning erbjuda Första Kammaren att biträda Andra Kammarens beslut i denna del, liksom det ofta händer, att ena kammaren i sammanjämningsväg utan vederlag får biträda den andras beslut beträffande en paragraf i ett större lagförslag. Utskottet säger nämligen, att skillnaden mellan reservanternas förslag och Kungl. Maj:ts endast är »skenbar», så att jag tror icke, att Första Kammaren lär hafva något emot att antaga reservanternas förslag, ehuru den förut antagit Kungl. Maj:ts. Äfven Andra Kammaren skulle mycket väl kunna biträda Första Kammaren i dess redan fattade beslut, ty större är, som sagdt, icke frågan. Det är emellertid otacksamt att vara reservant i en lagfråga, då man icke kan blifva i tillfälle att, fastän man anser sig ha rätt, debattera en fråga därför, att kanske lagförslaget i sådant fall icke skulle kunna gå igenom — något, som man icke alls behöfver befara med hänsyn till detta lagförslag.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Meyer: Jag är naturligtvis den föregående ärade talaren synnerligen tacksam för hvad han nu yttrade. Han förklarade, att om reservationen blir antagen i denna kammare, skulle man först och främst söka sammanjämka frågan, i det man skulle inbjuda Första Kammaren att biträda Andra Kammaren i dess beslut. Vidare sade den ärade talaren, att om detta icke skulle gå, ville han göra allt hvad han kunde för att få denna kammare att biträda Första Kammarens beslut. Jag är den ärade talaren synnerligen tacksam härför, men jag anser, att, i synnerhet som den ärade talaren själf medgaf, att denna fråga icke vore så särdeles viktig, man icke ens borde löpa den risken. Vi veta icke, huru det kan komma att gå i en blifvande sådan sammanjämkning. Antag, att Första Kammaren afböjer Andra Kammarens inbjudan att biträda dess beslut. Då kanske den där gamla vanliga frågan kommer upp igen: skall Andra Kammaren böja sig för Första Kammarens beslut? Och då kan det hända, att icke ens den föregående ärade talarens stora inflytande kan räcka till att få denna kammare att böja sig.

Förslag till lag ang. solidariska bankbolag m. m.

(Forts.)

Förslag till lag ang. solidariska bankbolag m. m. Jag tror därför, herr talman, att, då det här i alla fall icke gäller någon stor fråga, det är säkrast, att kammaren genast biträder utskottets förslag.

(Forts.)

Herr Lindhagen: Herr statsrådet har alldeles missuppfattat mig. Jag har endast uttalat för min egen del, hvad jag tror, att vi reservanter skulle verka för i utskottet — hur det sedan går i kamrarna, kan jag icke veta. Men anser herr statsrådet, att det är oriktigt, att vi i det afseendet ha några välvilliga afsikter, skall jag återkalla hvad jag sagt och endast säga, att jag håller på reservationen, och sedan får det gå hur som helst.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen i ämnet framställt propositioner, blef utskottets förslag till paragrafen af kammaren godkändt.

2—8 §§.

Utskottets förslag godkändes.

9 §.

För denna paragraf hade såväl utskottet som Kungl. Maj:t föreslagit följande lydelse:

Bankbolag skall bestå af minst trettio hufvudlottägare. De skola vara svenska medborgare. Dessa bolagsmän skola insätta bolagets grundfond och ansvara för uppfyllandet af alla bolagets förbindelser, en för alla och alla för en.

Den ansvarighet för bolagets förbindelser, hvilken enligt denna § åligger hufvudlottägare utöfver hans andel i grundfonden, må ej af bolagets borgenärer göras gällande i annan ordning, än som i lagen angående solidariskt bankbolags, bankaktiebolags och sparbanks konkurs stadgas rörande solidariskt bankbolag.

Vid paragrafen hade fogats reservation af herr *Moll*, som ansett, att första momentet i nämnda paragraf bort lyda sålunda:

Bankbolag skall bestå af minst trettio hufvudlottägare. De skola vara svenska medborgare. Dessa bolagsmän skola insätta bolagets grundfond och ansvara för uppfyllandet af alla bolagets förbindelser, en för alla och alla för en, dock med den inskränkning, att uttaxering till fyllande af brist i bolagets tillgångar ej för någon lott må öfverstiga två gånger lottens belopp.

I fråga om denna paragraf anförde:

Herr *Moll*: Herr talman! Såsom herrarna behagade finna af utskottets utlåtande, har jag tillåtit mig att vid den nu före-

varande 9:de paragrafen reservera mig och yrka bifall till paragrafen formulerad så, som jag i en af mig afgifven motion föreslagit. Jag ber med anledning häraf att få yttra några ord rörande denna paragraf.

I oktober 1901 tillsatte Kungl. Maj:t den kommitté, hvars utlåtande ligger till grund för de lagförslag, som nu här förekomma till behandling. När denna kommitté tillsattes, yttrade herr statsrådet och chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet:

»Flera enskilda sedelutgifvande banker ämna, enligt hvad med bestämdhet blifvit uttaladt, bibehålla delägarnas personliga ansvarighet äfven sedan de nu gällande oktrojerna med år 1903 gått till ända». Af detta yttrande synes framgå, att frågan om den solidariska ansvarigheten var afgjord redan på förhand. När utgångspunkten var sådan, är det ju icke att undra öfver, att ingen utredning rörande lämpligheten af den solidariska ansvarighetens bibehållande, inskränkning eller afskaffande blifvit förebragt. Dylig utredning saknas också helt och hållet i Kungl. Maj:ts proposition. Denna brist förefaller så mycket mera anmärkningsvärd, som uppfattningen inom finansdepartementet af den solidariska ansvarighetens nödvändighet och lämplighet ända tills för ganska kort tid sedan varit en helt annan än den uppfattning, som kommit till synes i den nu föreliggande kungl. propositionen.

Till bevis för detta mitt påstående tillåter jag mig att anföra ett yttrande till statsrådsprotokollet af chefen för finansdepartementet den 22 januari 1898 vid föredragning af förslag till lag om enskilda banker, som afstått från sedelutgifningsrätt. Detta yttrande lyder: »Då Eders Kungl. Maj:t till 1897 års Riksdag aflät proposition med förslag till lag för Sveriges riksbank, förut-sattes att de enskilda banker, som före utgången af sina löpande oktrojer komme att afstå sin sedelutgifningsrätt, i sammanhang därmed komme att ombilda sig till bankaktiebolag. — — — Man antog nämligen, att bankdelägarnes personliga ansvarighet icke skulle bibehållas längre än sedelutgifningsrätten. — — — Sedan lagen för Sveriges riksbank den 12 sistlidne maj kungjorts, har emellertid inträffat, att en enskild bank anmält sig ämna afstå från sin sedelutgifningsrätt med bibehållande af delägarnes personliga ansvarighet, och man har under hand sport, att äfven andra enskilda banker ämna under den närmaste tiden afsäga sig sedelutgifningsrätten, men låta med öfvergången till bankaktiebolagsformen anstå, vare sig ända tills de gällande oktrojerna med år 1903 gå tillända eller ock till någon tidpunkt dessförinnan».

I samma riktning yttrade sig finansministern ännu så sent som den 19 januari 1901, vid föredragning af förslag till vissa ändringar i lagen om Sveriges riksbank.

Få månader innan den kommitté tillsattes, på hvars utlåtande

*Förslag till
lag ang. soli-
dariska bank-
bolag m. m.*
(Forts.)

nu föreliggande lagförslag äro byggda, tog man således inom finansdepartementet för gifvet, att samtliga enskilda banker skulle öfvergå till aktiebanker, hvilket ju vill säga detsamma som att man ansåg den solidariska ansvarigheten *obehöflig*. Äfven ifråga om den solidariska ansvarighetens farlighet eller ofarlighet har uppfattningen inom finansdepartementet nyligen undergått en grundlig förändring.

I ett utlåtande af den 10 december 1896 till chefen för finansdepartementet yttrar bankinspektören följande: »Man har med afseende å delägarnes i enskilda sedelutgifvande banker solidariska ansvarighet med rätta erinrat, att sådan ansvarighet vore olämplig i fråga om bolag, där den egentliga ledningen måste anförtros åt ett fåtal delägare, utan möjlighet för de öfriga att öfver dessas görande och låtande utöfva annat än en mera eller mindre ofullständig kontroll; under lugna tider förblefve denna ansvarighet en död bokstaf, för hvars betydelse ytterst få gjort sig reda, hvaremot den i upprörda tider mäktigt bidragit att uppskrämma sinnena, öka förvirringen och oron samt, där den måste tillämpas, mångdubbelt öka de lidanden, en banks betalningsinställelse medför». Oaktadt 1889 års beprisade lag då hade varit i kraft flera år, kvarstod således bankinspektören ännu vid slutet af år 1896 vid den mening, 1881 års kommitté uttalat rörande den solidariska ansvarighetens vådor. Detta var 1896, men nu har man, såsom af den kungliga propositionen framgår, kommit till den öfvertygelsen, att den solidariska ansvarigheten, tack vare 1889 års lag, blifvit någonting helt annat.

Af hvad jag sålunda tagit mig friheten anföra framgår otvetydigt, att uppfattningen inom finansdepartementet rörande den solidariska ansvarighetens behöflighet och farlighet på sista tiden undergått en djupgående förändring. Under dylika förhållanden vill det synas som om frågan om den solidariska ansvarigheten hade bort göras till föremål för någon utredning. Så har emellertid icke skett.

Först när de föreliggande lagförslagen företogos till granskning inom högsta domstolen synes denna fråga hafva blifvit satt under debatt. Och detta med det resultat att två af domstolens sju i behandlingen deltagande ledamöter uttalade sig för den solidariska ansvarighetens borttagande, två för dess begränsning.

Chefen för finansdepartementet har uppenbarligen haft ganska svårt att komma förbi 1881 års kommittébetänkande samt högsta domstolens kritik.

För att förtaga verkan af 1881 års kommittéutlåtande har man påstått, att den solidariska ansvarigheten genom 1889 års lag blifvit någonting helt annat. I rak strid med detta påstående står emellertid bankinspektörens förut omnämnda uttalande af år 1896.

Gent emot högsta domstolen har man framhållit, att om »vid

en banks insolvens förluster äro oundvikliga, så innebär det väl för öfrigt ingenting, som strider mot rättskänslan, att delägarne taga på sig dessa förluster, så att de, som i banken insatt penningar, i hvarje fall få igen sitt; ty de, som ingå såsom delägare i en bank och särskildt en solidarisk bank, veta eller böra åtminstone veta, att de tagit del i en *affär*, som väl under goda tider lämnar god afkastning, men icke är riskfri, hvaremot insättarne, som anförtro banken sina penningar mot en måttlig ränta och därigenom bereda möjlighet till en relativt hög vinstutdelning till delägarne, böra kunna påräkna, att deras penningar till dem återvända vid förfallotiden».

*Förskyt till
lag ang. soli-
dariska bank-
bolag m. m.*

(Forts.)

Här ha emellertid vederbörande förbisett, att, om detta resonemang är riktigt, så äger det precis lika stor giltighet för aktiebanker som för enskilda banker, hvaraf följer att banker utan solidariskt ansvarige delägare alls icke borde få finnas till.

Utskottet yttrar i frågan om den obegränsade solidariska ansvarighetens bibehållande eller förändring:

»Hvad först angår frågan, huruvida de för hufvudlottägare i enskilda banker nu gällande bestämmelser om den *obegränsade solidariska ansvarigheten* böra bibehållas eller förändras, så är tydligen för bedömande af denna fråga den hittills vunna erfarenheten om verkningarna af samma bestämmelser af synnerlig betydelse. Erfarenheten från ungefär tre fjärdedels sekel gifver då vid handen, att denna obegränsade ansvarighet aldrig behöft tagas i anspråk».

Här återoppar sig utskottet uteslutande på den erfarenhet, vi haft här i landet. Hvarför ej taga hänsyn äfven till utlandets erfarenhet. Där talar erfarenheten ett helt annat språk. Kan någon tro, att de praktiska engelsmännen skulle hafva fullständigt öfvergifvit denna af dem tidigare allmänt använda banktyp utan giltiga skäl? Böra vi icke söka att i tid tillgodogöra oss utlandets erfarenhet, hellre än att invänta en egen, kanske mycket kostsam sådan?

Men hvad kan nu vara anledningen till det omslag, finansdepartementets uppfattning af den solidariska ansvarigheten nyligen undergått?

På den frågan söker man förgäfvets svar i den kungl. propositionen. Men anledningen läser vara att söka däri, att den solidariska ansvarigheten nyligen vid tvenne tillbud till bankolyckor visat sig hafva i hög grad underlättat svårigheternas besegrande.

Här bör då erinras, att vid det ena af dessa två fall vederbörande banks ställning ej var sämre än att efter mycket rikliga afskrifningar femtio procent af grundfonden fanns i behåll. I det andra fallet erhöilo lottägarne i den bank, som befann sig i svårigheter, för sina lotter fyrtio procent i lotter i en annan bank, hvilkas kursvärde var sådant, att lottägarne i själfva verket hade öfver sjuttio procent af grundfonden i behåll. Det kan natur-

*Förslag till
lag ang. soli-
dariska bank-
bolag m. m.*

(Forts.)

ligtvis icke falla mig in att bestrida att icke den solidariska ansvarigheten underlättat de regleringar, genom hvilka de ifrågasvarande banksvårigheterna utjämades.

Men att allenast den af dessa förhållanden framkallade stämningen mäktat åstadkomma det inom finansdepartementet och på andra håll försiggångna omslaget till förmån för den solidariska ansvarighetens bibehållande, synes mig i hög grad förringa värdet af detta omslag. Hade vid något af de ifrågasvarande tillbudena till bankkatastrofer ställningen varit så förtviflad, att den solidariska ansvarigheten behöft anlitas, då hade stämningen blifvit en motsatt, därom kan man vara förvissad. Jag hemställer, huruvida det kan vara lämpligt, att Riksdagen i sitt lagstiftningsarbete låter påverka sig af dylika tillfälliga stämningar.

Mitt yrkande på den solidariska ansvarighetens begränsning är grundadt på öfvertygelse därom, att en obegränsad solidarisk ansvarighet innebär en farlig och osund princip. För min ringa del håller jag före, att man bäst tillgodoser det allmännas intressen genom att ställa bankväsendet på en så vidt möjligt är *sund* basis. För vinnande af detta mål bör den oinskränkta borgensförbindelse för bankens alla förpliktelser, som ligger i den obegränsade solidariska ansvarigheten, afskaffas. Bankerna böra stå på egna ben, ej stödja sig på delägarnes borgensförbindelser. I händelse af panik har denna borgensförbindelse föga värde. Då har den bank, som äger den bästa portföljen, det vill säga en portfölj, som kan rediskonteras, bästa utsikt att reda sig, oberoende af om det är en aktiebank eller solidarisk bank. Vid dylika tillfällen fordra de, som skola träda hjälpande emellan, realsäkerhet och fästa föga vikt vid mer eller mindre okända i många fall insolventa delägares solidariska ansvarighet.

Då härtill kommer, att den nuvarande tidpunkten med anledning af sedelutgifningsrättens nära förestående fullständiga upphörande erbjuder ett synnerligen lämpligt tillfälle till den solidariska ansvarighetens begränsning — ett så lämpligt tillfälle har icke förekommit sedan de enskilda bankerna började sin verksamhet samt kommer kanske aldrig åter — så tillåter jag mig yrka bifall till min reservation.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet Meyer: Af den föregående talarens anförande kan man, enligt mitt förmenande, icke draga någon annan slutsats än den, att man icke bör bibehålla *något slag* af solidarisk ansvarighet, och jag har redan förut sagt, att jag visst icke vill bestrida riktigheten af denna uppfattning. Kanske komma vi att inom en icke alltför långt aflägsen framtid öfvergifva den solidariska banktypen och öfvergå till uteslutande aktiebanker. Men om man skall bibehålla solidariteten, hvilken ju alltid, såsom vi hafva alldeles klart för oss, medför risk

— ty ingen har sagt, att den icke skulle göra detta — anser jag för min del, att det vore vida bättre att bibehålla den obegränsade än att tillämpa den begränsade ansvarigheten. Om man nämligen har den obegränsade ansvarigheten, kan man, då man naturligtvis icke kan uttaga någonting af de lottägare i en bank, som ingenting äga, hålla sig till de andra, som hafva någonting. I ett af de fall, som den föregående talaren omnämnde, då en bank stod på mycket dåliga fötter, så att det kunde befaras, att den skulle gå ikull, inträffade det förhållandet, att det icke fanns så synnerligen många kapitalstarka lottägare i banken, men att en person, som olyckligtvis hade några få lotter i banken, var mycket kapitalstark. Han ansvarade med hela sin förmögenhet för bankens förbindelser, endast därför att han hade lotter i banken för några tusen kronor. Detta gjorde, att han fick anstränga sig för att hålla banken uppe, till dess man hunnit ordna förhållandena, så att en katastrof kunde undvikas. Hade denne man icke varit ansvarig med hela sin förmögenhet, hade han säkert icke underkastat sig ett sådant obehag och ett så oerhördt arbete för att rädda ett belopp, som för honom var ganska obetydligt.

Här anfördes vidare, att de två banker, om hvilka den föregående talaren yttrade sig och som fått afveckla sina affärer, i det den ena ombildats och den andra öfverlätit sin rörelse på en annan bank, fått i behåll den ena 50 procent och den andra 70 procent af grundfonden. Här förhöll det sig emellertid så, att dessa banker, tack vare den solidariska ansvarigheten, fingo nödig tid för att omorganisera sina affärer. Hade de icke fått tid härtill, utan i stället måst göra konkurs, är det alldeles säkert, att 50 procent hos den ena och 70 procent hos den andra icke skulle hafva räddats. Särskildt anser jag, att det för de mindre lottägarne är synnerligen förmånligt, att ansvarigheten icke är begränsad, ty då den icke är begränsad, blir det de stora lottägarne, som få vidtaga nödiga åtgärder för att skaffa penningar. Skulle åter ansvarigheten vara begränsad till endast 2 gånger lotternas belopp, så finge banken söka taga ut penningar af alla lottägarne. Skola vi därför hafva den solidariska ansvarigheten, så synes det mig, att, i likhet med hvad utskottet nästan enhälligt ansett, vi böra hafva obegränsad ansvarighet, såsom för närvarande är förhållandet. Jag hoppas därför, att kammaren äfven i detta fall skall antaga utskottets förslag.

Friherre Bonde: Herr Lindhagen framhöll redan i början af diskussionen, att reservanterna ämnade vid § 9 framhålla, att de önskade en förändring i den motivering, som utskottet begagnat för förordandet af Kungl. Maj:ts förslag. Herr Moll har sedan framställt ett annat yrkande i enlighet med den af honom afgifna reservationen. Nu hafva, såsom herr statsrådet och chefen för finansdepartementet nyss anförde, alla inom utskottet utom herr

*Förslag till
lag ang. soli-
dariska bank-
bolag m. m.*
(Forts.)

*Förslag till
lag ang. soli-
dariska bank-
bolag m. m.*
(Forts.)

Moll enat sig om att förorda Kungl. Maj:ts förslag. Vi ha nämligen funnit, att, om den solidariska ansvarigheten skall bibehållas, den bör bibehållas obegränsad och icke begränsad på det sätt herr Moll föreslagit, emedan den då helt och hållet skulle förlora sin betydelse. Skulle herr Molls förslag godkännas, då blifver hela denna lag om solidariska bankbolag onödig. I så fall är det väl bättre, att i bankaktiebolagslagen intages en bestämmelse om att aktieägarne skola ansvara för något belopp utöfver det inbetalade aktiekapitalet, på sätt som vi veta förhållandet är i vissa försäkringsbolag, där endast en del inbetalas och återstoden utgöres utaf ansvarförbindelser af aktieägarne. Då vinnes ju det mål, herr Moll med sitt förslag äsyftat.

I likhet med herr Lindhagen tror jag, att de solidariska bankbolagen utgöra en banktyp som man får hoppas, att de inom en icke alltför långt aflägsen framtid må kunna undvaras. I andra länder såsom t. ex. i England och Tyskland har man helt och hållet afskaffat de solidariska bankerna. Såsom af föregående talare framhållits, har man här i Sverige förut varit mycket afvoigt stämd mot denna bankform, och 1881 års bankkommitté förordade ju också dess upphäfvande. Ännu så sent som när det föreliggande förslaget granskades i högsta domstolen, förklarade flera ledamöter, att solidariteten borde upphöra att existera. Kungl. Maj:t har likväl nu ansett, att den borde bibehållas och därför föreslagit en särskild lag för solidariska banker. Orsaken härtill har ju, såsom af herr statsrådet och chefen för finansdepartementet framhållits, varit, att, när de sedelutgifvande bankernas sedelutgifningsrätt komme att upphöra, man måste söka en form, under hvilken dessa banker kunde fortsätta sin verksamhet. Man kunde nämligen icke tvinga dem att genast öfvergå till aktiebolagsbanker, emedan därför fordrades ett tillskott i deras fonder, hvilket kanske på många håll skulle blifva ganska svårt att anskaffa. Men deras bibehållande har icke ensamt betingats af denna omständighet utan äfven af andra. Det har nämligen, såsom af den föregående talaren framhölls, vid ett par tillfällen då enskilda banker kommit i trångmål visat sig, att, om icke den säkerhet funnits, som den solidariska ansvarigheten innefattade, dessa bankers verksamhet icke ostördt skulle kunnat fortgå utan att en katastrof med därmed stora olyckor såväl för insättarne som för aktieägarne själfva förmodligen inträffat. Däremot kan nog invändas, att, om icke solidariteten funnits, dessa enskilda banker troligen icke skulle kommit i den prekära ställning, hvori de råkat. Ja, det måste alltid medgifvas, att solidariteten för vissa enskilda banker ofta medfört en något osund kredit. De ha nämligen byggt för mycket på denna solidaritet och därigenom skaffat sig en kredit, som de måhända icke förtjänat samt sålunda kommit in i vågsamma affärer, som medfört de brydsamma förhållandena.

Nu har utskottet i den motivering, som anförts för bibehål-

landet af solidariteten, framhållit dennas utmärkta egenskaper och sagt, att erfarenheten från ungefär tre fjärdedels sekel gifvit vid handen, att den obegränsade ansvarigheten aldrig behöfts tagas i anspråk, och att det torde knappast kunna påvisas, att några som helst olägenheter af dessa bestämmelser hittills uppstått. Ja, det kan nog vara sant, men just den omständigheten, att så många röster höjts mot denna solidaritet, visar dock, att man förut icke ansett denna bankform vara den bästa.

Vidare yttrar sig utskottet ytterst förmånligt för att denna solidaritet skall bibehållas. Vi reservanter ha emellertid ansett, att denna ampla apologi för solidariteten varit olämplig, när man hyser den tanken, att denna bankform, så fort förhållandena det medgifva, bör öfvergifvas. Vi hafva därför ansett det vara önskligt, att motiveringen för bifall till denna paragraf ändras därhän, att den blifver ungefärligen öfverensstämmande med hvad herr Lindhagen i sin motion och äfven här under diskussionen yttrat, då han framhållit, att man icke borde anse solidariteten vara något, till hvilket man borde sträfva, utan att den helt och hållet bör betraktas såsom ett provisorium, endast tillkommet för att bereda de enskilda bankerna tillfälle att kunna fortsätta sin rörelse ostörda af de besvärligheter, som en omorganisation till aktiebolagsbanker genom grundfondernas förhöjning skulle komma att förorsaka.

Det är dessa skäl som föranlett oss reservanter att yrka på godkännande af ifrågavarande paragraf, men med ogillande af den utaf utskottet begagnade motiveringen, och i stället på antagandet af en motivering ungefärligen öfverensstämmande med den motivering, som herr Lindhagen i sin motion föreslagit.

Jag anhåller, herr talman, om proposition på detta mitt yrkande.

Herr Hammarskjöld: Herr talman, mina herrar! Det är ett ganska hårdt omdöme om den obegränsadt solidariska ansvarigheten, som herr Moll fällt såväl i sin motion som ännu mera i sin reservation, då han säger, att den innebär en obehöflig, föräldrad, skadlig och osund princip. Jag skall för min del be att få säga, att jag icke alls kan godkänna detta omdöme, och jag skall bjuda till att gifva skäl för min åsikt.

Herr Moll har förklaradt, att erfarenheten från utlandet särskildt vittnar om, att den obegränsadt solidariska ansvarigheten medför de allra största vådor, och däraf har han dragit den slutsatsen, att den skulle göra detsamma äfven i vårt land. För min del menar jag, att erfarenheten från utlandet icke kan jämföras med vår egen erfarenhet, därför att förhållandena äro så vidt skilda. Jag skall be att få göra en liten jämförelse med förhållandena i England, där intill år 1857 alla banker voro solidariska. Enligt svensk lagstiftning måste grundfonden i en enskild bank med solidarisk ansvarighet vara minst en million kronor. I England

*Förslag till
lag ang. soli-
dariska bank-
bolag m. m.*
(Forts.)

Förslag till lag ang. solidariska bankbolag m. m.

(Forts.)

fanns icke någon sådan bestämmelse. Enligt svensk lag skall denna grundfond vara till fullo inbetald, hvilket ej behöfde ifrågakomma i England. Enligt svensk lag skall det finnas minst 30 lottägare, hvarigenom den solidariska ansvarigheten fördelas på ett ganska stort antal händer. I England behöfde antalet lottägare ej vara större än 6. Enligt svensk lag fordras oktroj, som skall förnyas hvar tionde år. Ingen sådan inskränkning fanns i engelsk lag. Enligt svensk lag kan en lottägare icke utan bolagsstämmans medgifvande få sälja sin sista lott, hvarigenom förebygges, att i kritiska tider någon lottägare skulle kunna draga sig undan det ansvar, som han en gång iklädt sig. I England fanns icke någon sådan bestämmelse. Enligt svensk lag skola 15 procent af vinsten läggas till reservfonden. Något sådant fanns icke stadgadt i England. Enligt svensk lag är det bestämdt, att banken icke får köpa eller belåna egna aktier. I England fanns ingen inskränkning i detta hänseende. Enligt svensk lag skall hvarje bank publicera sina rapporter och således underkasta sig full offentlighet för sina handlingar. Sådant förekom icke i England. I Sverige är visst bokföringssätt i lag bestämdt. Detta var ej förhållandet i England. Enligt svensk lag skall banken upplösas, om reservfonden och 10 procent af grundfonden gått förlorade. I England fanns ingenting motsvarande. Och slutligen hafva vi en mycket noggrann bankinspektion, hvilket icke är förhållandet i England.

Efter denna jämförelse har jag rätt att fråga, om man kan jämställa solidarisk ansvarighet enligt engelsk lagstiftning med solidarisk ansvarighet enligt svensk lag, och jag tror, att jag har full rätt att säga, att de icke kunna nämnas på en gång. Men därmed anser jag också, att det stöd, som motionären velat hämta af erfarenheten från utlandet i fråga om obegränsad solidarisk ansvarighet, helt och hållet har bortfallit.

Nu säger motionären, att den obegränsade solidariska ansvarigheten är obehöflig. Men hvarför hafva då 24 enskilda banker i Sverige nu begärt att få behålla den solidariska ansvarigheten? Den är ju icke någon rättighet för dem, utan är väl mer att betrakta såsom ett onus. Men detta onus vilja bankerna behålla, därför att de mycket väl inse, att därigenom skyddas icke endast allmänhetens utan äfven deras egen säkerhet. För öfrigt är ju här icke fråga om att införa någon nyhet, utan frågan gäller endast att låta bankerna behålla en tillvarelseform, som de hafva haft i 70 år, och det kan väl icke vara skäl att förbjuda dem att få ansvara för hvad de själfva vilja. Det har sagts, att denna banktyp skulle vara skadlig, men hvad vittnar då de 70 årens erfarenhet om? Jo, den vittnar om, att under dessa 70 år ingen enda bank har behöft anlita denna obegränsade ansvarighet. Om vi tänka oss, att under brydsamma tider en bank skulle råka i svårigheter, så är det klart, att de, som hafva penningar insatta

i banken, fråga sig själva och fråga andra, huru pass tilltro de kunde hafva till bankens soliditet. Skulle då banken vara en sådan, som reservanten vill hafva den till — således att ansvarigheten skulle begränsas till två gånger banklottens belopp — skulle väl allmänheten antagligen resonera som så: ibland delägarne i banken finnes en hel mängd, som icke har någon stor förmögenhet att ansvara med, och det finns kanske ett mindre antal, som har den förmögenhet, att man kan räkna på att af dem utfå de belopp, som de ansvara för. Och allmänheten skulle nog ej känna sig fullt säker, när den ej kände till, huru pass stora belopp som dessa lottägare skulle skjuta till för att rädda banken; och i alla händelser, äfven om vi antaga, att det funnes ett större antal förmögna lottägare, skulle dessa icke vara skyldiga att skjuta till större belopp än som svarade mot två gånger deras banklotters belopp. Det kunde då hända, att detta belopp ej räckte till för att rädda banken; men vore däremot ansvarigheten obegränsad, skulle allmänheten ha fullkomligt klart för sig att, huru det än ginge, skulle den ej löpa någon risk. Det blefve således ingen panik, ingen rusning till banken, utan allmänheten visste att, om den blott hade tålmod, skulle den få sina pengar igen. Jag skulle kunna gifva reservanten rätt i hans önskan om ansvarighetens begränsning, jag skulle nämligen kunna gifva honom rätt i teorien, men i praktiken anser jag, att en dylik ansvarighet ej håller streck på samma sätt som den obegränsade.

Hvad är orsaken till att våra enskilda banker med solidarisk ansvarighet åtnjuta ett så ofantligt stort förtroende i utlandet? Jo, orsaken är just den obegränsade ansvarigheten. Detta är eu banktyp, som man kan säga utländingen afundas oss. Skola vi nu förkasta den blott därför att den är svensk, när den af bankmän anses vara den säkraste af alla banktyper, som existera?

Det har här talats om 1881 års bankkommitté och att densamma enhälligt fördömde den obegränsade ansvarigheten. Den kommittén var helt vist uppskrämd af de erfarenheter, man då nyligen hade gjort i fråga om Vadstenabanken; men äfven om man ser på förhållandet med denna bank, hvars fall väckte mycken oro, kan man icke säga, att den någonsin bragte lottägarne i fara. Den banken gjorde aldrig konkurs, utan så snart bankens obestånd hade blifvit känt — detta hade, såsom vi veta, uppkommit därigenom, att bankens verkställande direktör hade begått betydliga falsarier — sammanträdde lottägarne och sammansköto det belopp, som för tillfället behöfdes; och när sedan banken i lugn och ro fått afveckla sina affärer, återfingo lottägarne, om jag minnes rätt, 17 procent af aktiekapitalet, det vill säga äfven i detta fall, det värsta, som här i landet är känt, behöfde ingen uttaxering göras.

Men innan 1889 års lag angående bankers konkurs hade tillkommit, kunde verkligen ganska mycket obehag vara förenadt

Förslag till lag ang. solidariska bankbolag m. m.
(Forts.)

Förslag till
lag ang. soli-
dariska bank-
bolag m. m.

(Forts.)

med den solidariska ansvarigheten. Då kunde, om en bank inställde sina betalningar, hvilken person som helst, som innehade bankens sedlar, gå med dem till hvilken lottägare som helst och säga till honom: betala eller gå i konkurs. Något sådant kan, sedan 1889 års lag tillkommit, icke vidare ske, ty nu skola först bankens tillgångar värderas, och endast i det fall, att det då brister någonting, skall uttaxering ske.

Det står på våra riksbanksedlar såsom devis eller motto: *Hinc robur et securitas*, som ju betyder: härifrån komma styrka och trygghet. Hvad nu riksbanken beträffar, har det i gångna tider visat sig, att det icke alltid varit så helt med den där styrkan och tryggheten. Men jag skulle vilja använda dessa ord såsom motto för de enskilda bankernas obegränsade ansvarighet, ty det är framför allt denna obegränsade ansvarighet, som har gifvit de enskilda bankerna den styrka och det förtroende, som de äga i in- och utlandet. Vill nu kammaren försvaga detta förtroende, vill kammaren försämra det anseende, som våra banker äga, ja, då må den antaga herr Molls förslag, men jag tror, att detta skulle vara ett mycket oklokt steg. Och i motsats mot motionären skall jag be att få sluta med att säga att, då den obegränsade solidariska ansvarigheten *icke* är obehöflig, *icke* föräldrad, *icke* skadlig och *icke* osund, utan tvärtom efter mitt förmenande utgör den förnämsta orsaken till vårt svenska bankväsens styrka, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag, äfven — i motsats mot den föregående ärade talaren — med gillande af motiveringen.

Häruti instämde herrar *Persson* i Killebäckstorp och *Vahlquist*.

Herr Moll: Den senaste ärade talaren yttrade, att man icke får anställa någon jämförelse mellan svenska och engelska bankförhållanden, därför att förhållandena här och i England äro så olika. Jag medger villigt, att de äro olika. Såsom bekant finnes hvarken i England eller i flertalet andra länder någon särskild banklagstiftning sådan som vår, utan bankerna äro underkastade den vanliga bolagslagstiftningen, hvilken dock, särskildt hvad England beträffar, innehåller en del specialbestämmelser rörande bankverksamheten.

Här har i den kungl. propositionen och af herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, äfvensom af den senaste ärade talaren, talats mycket om 1889 års lag angående enskild banks konkurs. Denna lag har framhållits såsom innebärande mycket stora fördelar för de enskilda bankerna och deras delägare. Jag vill ingalunda bestrida, att så är fallet. Förhållandet är emellertid, att 1889 års svenska lag är skriven efter mönstret af den engelska bolagslagen, hvilken gäller äfven för bankerna. De engelska bankerna åtnjuta följaktligen de fördelar, som vi hafva

här i Sverige enligt 1889 års lag. Vål är det sant, att i England icke finnas så detaljerade bankföreskrifter som hos oss rörande publicitet, grundfondens minimibelopp, afsättning till reservfond m. m. Men äfven i stora engelska banker med talrika solidariska delägare, ordnad bokföring, stora grund- och reservfonder, ha katastrofer inträffat, som medfört ruin för en stor del af bankdelägare. Under sådana förhållanden tillåter jag mig att beteckna denna banktyp såsom innebärande en osund princip; det är också just med anledning af inträffade katastrofer, som man i England efter hand öfvergått från den solidariska banktypen till aktiebolags-typen, hvilken nu är därstädes fullständigt genomförd.

Förslag till lag ang. solidariska bankbolag m. m.
(Forts.)

Den senaste ärade talaren yttrade vidare, att det före 1889 års lag var så bestämdt, att en fordringsägare, då en enskild bank inställde sina betalningar, kunde gå till hvilka delägare som helst i banken och fordra betalning. Jag tror icke, att det förhöll sig riktigt så. Frågan, hur den solidariska ansvarigheten skulle i dylikt fall tillämpas på delägarne, var i själfva verket lika gammal som de enskilda bankerna. Den hade stått på dagordningen redan sedan midten af 1830-talet, och under de strider, som utkämpades om denna fråga, stodo mot hvarandra två partier, af hvilka det ena förfäktade den åsikten, att fordringsägarna i händelse af betalningsinställelse hade rätt att, så som den senaste ärade talaren yttrade, gå till hvem som helst af lottägarna och kräfva betalning, medan däremot det andra partiet bestred att så var förhållandet, samt ansåg, att den hos banken befintliga bristen först måste genom utredning fastställas, innan delägarnes ansvarighet kunde göras gällande.

Denna fråga blef emellertid aldrig af domstol afgjord; den blef afklippt genom 1889 års lag. Följaktligen har man icke rätt att säga, att förhållandena före 1889 voro sådana, att man kunde vända sig mot hvilken bankdelägare som helst och kräfva betalning. Att man icke inom bankkretsar uppfattade den solidariska ansvarighetens tillämpning på det sättet, framgår af de yttranden, som de enskilda bankerna afgåfvo öfver 1881 års kommittéutlåtande, hvilket äfven inneslöt förslag till den lag, som år 1889 blef en verklighet. Särskildt var det en af de stora enskilda bankerna, som energiskt opponerade sig mot en sådan lag. Denna bank yttrade med anledning af kommitténs förslag till lag om enskild banks konkurs: hellre än att komma under en dylik lag vilja bankdelägarna säkerligen underkasta sig den allmänna konkurslagen.

Vidare yttrade den ärade talaren, att den *begränsade* solidariska ansvarigheten — om jag fattade honom rätt — skulle blifva tämligen betydelselös. Att den har mindre värde än den *obegränsade* ansvarigheten är gifvet, men alldeles betydelselös är den dock icke. Vore den det, skulle 1881 års kommitté säkerligen icke hafva inlåtit sig på vågstycket att föreslå den solidariska

Förslag till
lag ang. soli-
dariska bank-
bolag n. n.

(Forts.)

ansvarighetens begränsning till endast *en* gång lottens belopp. Jag vågar följaktligen tro, att jag icke föreslagit något så synnerligen farligt, när jag satt solidaritetens begränsning till *två* gånger lottens belopp, d. v. s. till dubbelt så mycket som 1881 års kommitté. Bankkommittén var för öfrigt icke ensam om denna åsikt, utan den stora majoriteten af banker anslöt sig till kommitténs förslag. Jag kan icke finna annat än, att när *en* gång lottens belopp ansågs vara tillräckligt år 1881, så, om icke nu *två* gånger lottens belopp anses vara tillräckligt, borde däraf följa, att bankernas ställning försämrats sedan dess. Jag tror icke att så är förhållandet; det har från intet håll sagts och torde ej med fog kunna sägas.

Emellertid skall jag sluta med att uttala min tacksamhet för det yttrande, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet fällde, då han betecknade det föreliggande lagförslaget som *ett provisorium*. Under sådana förhållanden har man anledning att hoppas, att denna lag när den inom några få år åter kommer att upptas till behandling i Riksdagen, måtte bli så affattad, att den motsvarar de fordringar, man ställer på en tidsenlig banklagstiftning.

Vidare anfördes ej. Efter det herr talmannen framställt propositioner på de yrkanden, som under öfverläggningen förekommit, godkände kammaren utskottets förslag såväl till 9 § som till motiveringen för samma paragraf.

Efter föredragning af 10 § begärdes ordet af

Herr Lindhagen, som yttrade: Vid denna paragraf är visserligen fogad en reservation af tre af utskottets ledamöter, men då paragrafen står i nära sammanhang med § 9, i hvad den rör den solidariska ansvarigheten, och då kammaren vid antagandet af 9 § föredragit att ej göra något särskildt uttalande om denna ansvarighet, tjänar det ingenting till att yrka bifall till reservationen. Därför har jag intet yrkande att göra vid den nu föredragna paragrafen.

Vidare anfördes ej. Utskottets förslag godkändes.

11—26 §§; öfverskriften till I kap.; 27—29 §§; öfverskriften till II kap.; 30—48 §§; öfverskriften till III kap.; 49—63 §§; öfverskriften till IV kap.; 64—76 §§; öfverskriften till V kap.; 77—88 §§; öfverskriften till VI kap.; 89—91 §§; öfverskriften till VII kap.; 92—97 §§; öfverskriften till VIII kap.; ingressen samt rubriken.

Utskottets förslag godkändes.

Utskottets i punkten 1:o gjorda hemställan
förklarades besvarad genom de af kammaren fattade, här
ofvan omförmälda beslut.

*Förslag till
lag ang. solida
bankbolag m. m.*

(Forts.)

Punkten 3:o).

Kungl. Maj:ts i denna punkt omförmälda förslag till lag
angående industriförlagsbanker var af följande lydelse:

*Lag
angående industriförlagsbanker.*

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

De, som vilja stifta bankaktiebolag i ändamål att jämte bank-
rörelse drifva handel med aktier, skola söka Konungens stadfästelse
å bolagets ordning; och gälle för sådant bolag till efterrättelse
lagen om bankaktiebolag den med de afvikelser,
som föranledas af hvad i denna lag är stadgadt.

2 §.

Bankaktiebolag, hvarom i denna lag förmäles, skall i firman
begagna ordet industriförlagsbank; och skall firman därjämte
utmärka bolagets egenskap af aktiebolag. Grundfonden må för
sådant bankaktiebolag icke understiga fem millioner kronor.

3 §.

Industriförlagsbank må icke från allmänheten inlåna penningar
till belopp, som öfverstiger bolagets egna fonder.

4 §.

Industriförlagsbank må icke drifva handel med eller såsom
pant mottaga egna aktier.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1904.

Vid punkten hade afgifvits reservation af herrar *Leman*,
Grundberg, *Dieden*, *Wijk* och *Segerdahl*, hvilka ansett, att utskottet
bort tillstyrka Riksdagen att antaga Kungl. Maj:ts ofvan omförmälda
förslag.

I fråga om denna punkt anförde

Herr Segerdahl: Detta lagförslag innehåller en nyhet i
vår lagstiftning, och som det ofta har gått med nyheter vid deras

Förslag till lag ang. solidariska bankbolag m. m.
(Forts.)

första framträdande, har det gått med detta förslag; det har rönt det ödet att icke vinna erkännande. Utskottet har afstyrkt det samma, men några reservanter, bland hvilka jag är en, hafva förordat förslaget. Och jag ber nu att med några ord få angifva hvilka synpunkter, som för reservanterna varit bestämmande i denna fråga.

Enligt vår gällande lagstiftning är det förbjudet för banker att idka handel med aktier, hvaraf följer att det också är dem förbjudet att uppträda såsom aktieemissionsanstalter i egentlig mening. Skälet härtill är naturligtvis den fara, den risk, som anses ligga i aktiehandeln. Skulle denna riskabla rörelse förenas med bankrörelsen, som också i sig själf är riskabel, skulle, har man ansett, risken bli alltför stor. Följden häraf har emellertid blifvit, att hela denna verksamhet, hela denna rörelse ligger i händerna på enskilda personer, handelsbolag eller vanliga aktiebolag, och denna verksamhet undandrager sig till följd häraf all kontroll.

Nu har man emellertid genom erfarenheter från utlandet fått insikt om, att större penninginrättningar, väl skötta, kunna vara industrien till mycket gagn och till ett starkt stöd.

I vårt södra grannland ha uppstått några mycket stora affärsföretag, som för oss alla äro väl kända; och man anser, att den utveckling, dessa företag nått, skulle de icke ha kunnat nå, därest de icke åtnjutit stödet af en där varande stor bankinrättning, som stiftats just i afsikt att underlätta industriella företag. Och Tysklands industri har under de sista decennierna gjort ett kolossalt uppsving, något, som för oss alla är väl bekant. Detta tillskrifver man till väsentlig del den hjälp, som industrien fått utaf större penninginrättningar.

Nu har den kommitté, som utarbetat förslag till de lagar, som vi här behandla, ansett, att äfven i vårt land borde inrättas några särskilda penninginrättningar, som kunde vara industrien till gagn. Kungl. Maj:t har accepterat detta förslag och framlagt ett lagförslag angående industriförlagsbanker. Den lag, som skulle komma att gälla för vanliga bankaktiebolag, skulle till alla delar gälla för dessa industriförlagsbanker, men dessutom skulle några särskilda bestämmelser fastställas för dem. En sådan är, att aktiekapitalet icke skulle få understiga fem millioner. Det har nämligen ansetts, att, om dessa inrättningar skola bli till något afsevärdt gagn, måste de bakom sig ha en stor grundfond, ett stort aktiekapital. En annan bestämmelse i denna lag skulle vara, att dessa banker icke skulle få drifva inlåning från allmänheten till obegränsadt belopp, utan vara bundna af dessa fonders storlek, så att de icke skulle få inlåna från allmänheten mera än sammanlagdt det belopp, hvartill dessa bankers egna fonder i hvarje särskildt fall uppginge. Därigenom skulle den fara, som kan ligga i bankrörelsen, väsentligen minskas. Det har varit

ifrågasatt att rent af förbjuda dessa banker att inlåna något från allmänheten. Men därigenom skulle de förlora sin karaktär af banker, och då hade man icke någon anledning att dra dem in under banklagstiftningen med den kontroll, som denna medför.

En tredje särskild bestämmelse, som skulle gälla för dessa banker, skulle vara att de skulle bära ett särskildt namn, hvarigenom de skulle vara lätt igenkänliga för en hvar. De skulle heta »industriförlagsbanker». Detta namn är, såsom anmärkts, icke synnerligen lyckadt, då det icke tillräckligt tydligt anger den verksamhet, dessa banker skulle drifva, men namnet betyder ju icke så mycket. Det väsentliga är den verksamhet, som bankerna skulle idka, så, äfven om namnet är oegentligt, har det här ingen betydelse.

Nu har man undrat, hvilken nytta dessa banker skulle göra. Det har sagts, att den solida industrien icke skulle ha någon svårighet att få sina legitima lånebehof fyllda. Härom äro dock meningarne ganska delade, ty svårigheter ha mången gång förennits för industriella företag att komma till stånd, företag, hvilka, då de kommit i gång, visat sig gå mycket bra.

Dessa banker skulle naturligtvis vara försedda med en sakkunnig styrelse, en styrelse, som kunde bedöma både tekniska och kommersiella frågor; och om sakkunskapen någon gång bruste, skulle det vara lätt för en styrelse i sådana banker med de resurser, hvaröfver den förfogade, att i det särskilda fallet kunna skaffa sakkunnigt biträde.

Genom denna sakkunskap, som skulle stå dessa banker till förfogande, skulle industriella företag redan vid deras första framträdande kunna få en så sorgfällig pröfning, att, i fall de icke inom sig bure fröet till framgång, de skulle bli undertryckta, under det däremot, om de ansåges vara företag, som komme att bära sig, de lättare skulle kunna erhålla behöfligt kapital.

Utskottet säger, att något trängande behof af denna bankart icke visat sig, och utskottet har därför afstyrkt förslaget såsom för tidigt väckt. Men det är nog så, att dessa banker skulle kunna göra mycket godt, om de komme till stånd; ty det har varit icke så få svårigheter för industriella företag att uppbringa erforderligt kapital för sin verksamhet. Och man vet, att, äfven om de lyckats skaffa kapital, detta mången skett under så svåra villkor, att företagen på denna grund icke kunnat bära sig.

Man har emot den nya bankarten åberopat erfarenheter från utlandet, att dessa banker skulle vara så farliga, att de skulle föra så stora ekonomiska olyckor med sig, i fall de skulle komma i konkurs. Men man har glömt att mellan dessa banker i utlandet och den bankart, som man föreslagit att införa här, råder en väsentlig olikhet, i det att de utländska bankerna icke varit underkastade kontroll, under det att däremot industriförlagsbankerna skulle bli underkastade ganska skarp kontroll. De skulle

*Förslag till
lag ang. solida
industriiska bank-
bolag m. m.*
(Forts.)

*Förslag till
lag ang. solidariskska bankbolag m. m.*
(Forts.)

lyda under den kontroll, som gäller för bankaktiebolag i allmänhet; de skulle vara nödsakade att publicera sina balansräkningar och sina styrelse- och revisionsberättelser, de skulle vara nödsakade att månatligen afge rapporter öfver sin verksamhet, och dessa rapporter skulle granskas af ombud, utsedde af vederbörande Konungens befallningshafvande. I den årliga revisionen skulle deltaga en af Konungens befallningshafvande utsedd revisor; de skulle vidare lyda under bankinspektören, som när som helst skulle kunna komma och begära att få se, huru en sådan bank förvaltades. Under sådana förhållanden vore väl den risk, som skulle ligga i denna art af bankrörelse, icke synnerligen stor. Och då man vet, att den rörelse, som dessa banker skulle idka, drifves redan nu, fastän på ett sådant sätt att den är fritagen från all kontroll, hemställer jag till herrarne, om det icke vore bra mycket bättre, om man kunde ordna saken så, att åtminstone någon del af denna rörelse komme under kontroll.

Herr talman, på grund af hvad jag anført ber jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Med herr Segerdahl instämde herr *Wijk*.

Herr Moll: Herr talman! Genom den starka begränsning af dessa bankers inlåning från allmänheten, som är i det kungl. förslaget förutsatt, skulle dessa banker redan genom själfva sin organisation vara hufvudsakligen, om icke uteslutande, hänvisade till aktieemissionsaffärer. Ty att de med denna stora begränsning skulle kunna på området för vanliga bankaffärer konkurrera med de vanliga bankerna, därtill finnes ju ringa utsikt. Att en väl skött emissionsanstalt skulle vara till gagn både för anstalten själf och den industriella utvecklingen, är otvifvelaktigt. Men då bör denna affär, såsom i utlandet sker, drifvas vid sidan af vanlig bankrörelse, snarare såsom en birörelse. Att grunda banker sådana, som de nu ifrågasatta, med hufvudsakligt ändamål att syssla med aktieemissionsaffärer och bolagsgrundande, vore ett i högsta grad riskabelt företag, som redan från början hade stora utsikter att misslyckas.

Dessa aktieemissionsaffärer och grundande af nya bolag äro affärer som i långt högre grad än vanlig bankverksamhet äro underkastade konjunkturväxlingar. Vid stigande konjunkturer äro dylika affärer ofta synnerligen inkomstbringande. Men vid nedgående konjunkturer afstannar denna affärsverksamhet nästan fullständigt. Följden häraf skulle blifva häftiga fluktuationer i bankernas inkomster och deras nettovinst.

Föreliggande statistiska uppgifter rörande de större emissionsbankerna i Berlin visa, dels att dessa bankers emissionsverksamhet ingår med relativt liten del i bankernas hela rörelse, dels att inkomsten af denna emissionsverksamhet är synnerligen väx-

lande. År 1897 utgjorde hos några af de större emissionsbankerna i Berlin vinsten på emissionsaffärerna 25 procent af bankernas hela bruttovinst, år 1899 17 procent och år 1900 endast 7 procent. Detta visar, dels att ifrågavarande banker till hufvudsaklig del drifva vanliga bankaffärer och dels att vinsten på emissionsaffärerna är underkastad mycket stora fluktuationer. Det vore mycket lätt att anföra många afskräckande exempel på, hvartill det kan leda, då bankerna alltför djupt inlåta sig på emissionsaffärer.

*Förslag till
lag ang. soli-
dariska bank-
bolag m. m.
(Forts.)*

Nu säger man, att sådana banker, hvarom här är fråga, skulle äga synnerligen goda förutsättningar att kunna bedöma nya företags blifvande bärighet. Men därvid bör man erinra sig, att ett stort antal af våra industriella anläggningar grundats under protektion af våra förnämsta banker eller deras ledare utan att detta visat sig innebära någon som helst garanti mot felaktiga beräkningar rörande företagens bärighet. Talrika exempel skulle kunna anföras både från in- och utlandet på industriella företag, som kommit till världen under hög bankprotektion, men det oaktadt på ganska kort tid mer eller mindre fullständigt misslyckats.

Men, som sagdt, detta hindrar icke, att väl skötta emissionsbanker kunna vara till gagn. Då få de emellertid icke genom själfva sin organisation vara hänvisade till att hufvudsakligen sysselsätta sig med handel med aktier och grundande af bolagsföretag. Den lämpligaste formen för emissionsbanker torde vara att finna i kommanditaktiebolagstypen. I dylika bolag äro, som bekant, styrelsens medlemmar solidariskt ansvariga för hela rörelsen, under det att kommanditdelägarne hafva samma ansvarighet som delägarne i vanliga aktiebolag. Denna banktyp har i utlandet kommit till stor användning och lämpar sig särskildt för sådana banker, som behöfva friare verksamhetsfält.

Det är att hoppas, att Kungl. Maj:t, när denna fråga en gång återkommer till Riksdagen efter förutgången utredning — ty jag tillåter mig fästa uppmärksamheten därpå, att någon utredning rörande de föreslagna industriförlagsbankerna finnes icke alls förebragt — att, säger jag, Kungl. Maj:t då må finna anledning att för Riksdagen framlägga ett förslag till sådan ändring i bankaktiebolagslagen, att banker i form af kommanditaktiebolag må kunna bildas. Ty detta är den lämpligaste typen för banker sådana, som industriförlagsbankerna äro afsedda att blifva.

Att i det outredda skick, hvori denna fråga för närvarande befinner sig, och under ett fullständigt missvisande namn — ty det erkännes allmänt, att det för dessa banker föreslagna namnet, industriförlagsbanker, icke är lyckligt funnet, utan synnerligen olämpligt — antaga det nu föreliggande lagförslaget, det torde vara ganska oklokt. Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Förslag till lag ang. solidariska bankbolag m. m.
(Forts.)

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Meyer: Denna lag har redan genom Första Kammarens beslut fallit. Jag skall därför icke länge upptaga kammarens tid

Jag vill endast nämna, att då, som bekant, det här i vårt land är bank förbjudet att drifva handel med aktier, det enligt mitt förmenande förefunnits ett behof att få bankinrättningar, som äro i tillfälle att drifva handel med dylika papper, detta hufvudsakligen till industriens tjänst. Industriella företag grundas och industriaktier emitteras oupphörligt. Men just den omständigheten, att det icke finnes någon bank, som får lof att syssla med dessa saker, gör, att det i många fall startas företag, som komma i händerna på personer, hvilka man helst skulle se icke blifvit i tillfälle att befatta sig med slika affärer. Och om man nu skulle kunna få en banktyp af detta slag, som verkligen vore väl skött och stode under kontroll — och det skulle de här föreslagna bankerna göra — skulle detta icke allenast vara till gagn för industrien, utan i vida större mån än för närvarande utgöra en garanti för, att icke så många omöjliga företag komme till stånd, som nu är fallet.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen framställda propositioner å de under öfverläggningen gjorda yrkandena biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 2:o).

Utskottets förslag till lag angående bankaktiebolag.

1—23 §§; öfverskriften till I kap.; 24—26 §§; öfverskriften till II kap.; 27—45 §§; öfverskriften till III kap.; 46—59 §§; öfverskriften till IV kap.; 60—69 §§; öfverskriften till V kap.; 70—80 §§; öfverskriften till VI kap. samt 81 §.

Utskottets förslag godkändes.

82 §.

För denna paragraf hade utskottet i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit följande lydelse:

Bryter någon mot hvad i 12 § 2 mom. eller 15 § 2 mom. finnes stadgadt eller underlåter styrelseledamot att iakttaga föreskrift, som i 18 §, 62 §, 63 § 2 mom., 64 § eller 65 § är meddelad, straffes med böter från och med fem till och med fem hundra kronor.

Lag samma vare om likvidator, som ej fullgör hvad honom enligt 66 § åligger.

I fråga härom yttrade

Herr Lindhagen: Genom ett förbiseende af utskottet har § 82 icke blifvit rättad med hänsyn till den ändring, som utskottet föreslagit beträffande den 18:e paragrafen. I följd af den sistnämnda ändringen bör § 82 i första stycket efter orden »som i 18 §» äfven innehålla följande: »1, 2 eller 4 mom.»

Jag ber att få yrka bifall till den föredragna paragrafen med den förändrade lydelse, som jag nu föreslagit.

Vidare anfördes ej. Kammaren godkände utskottets förslag till paragrafen med den ändring, som af herr Lindhagen under öfverläggningen föreslagits.

83 §; *öfverskriften till VII kap.; samt 84—89 §§.*

Utskottets förslag godkändes.

90 §.

Kungl. Maj:t hade för denna paragraf föreslagit följande lydelse: Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1904.

Rättigheter och skyldigheter, som dessförinnan uppkommit, skola bedömas efter äldre lag.

Å bankaktiebolag, hvars verksamhet grundas på tillåtelse, meddelad före nämnda dag, och i hvars ordning icke meddelats föreskrift om skyldighet för bolaget att underkasta sig de bestämmelser, hvilka för bankaktiebolag varda i allmän författning stadgade, skola bestämmelserna i denna lag icke äga tillämpning, så vidt de afse ämnen, rörande hvilka blifvit i bolagsordningen särskildt stadgadt, utan gälle därutinnan hvad bolagsordningen innehåller, dock att i fråga om ändring i bolagsordningen, om det sätt, hvarpå bolaget skall företrädas och dess firma tecknas, om likvidation, om registrering, om tillsyn och om ansvar, denna lag gäller till efterrättelse.

Enligt utskottets förslag skulle denna paragraf erhålla följande lydelse:

Denna lag — — — äldre lag.

Å bankaktiebolag, hvars verksamhet grundas på tillåtelse, meddelad före nämnda dag, skola bestämmelserna i denna lag icke äga tillämpning, så vidt de afse ämnen, rörande hvilka blifvit i bolagsordningen särskildt stadgadt, utan gälle därutinnan hvad bolagsordningen innehåller, dock att i fråga om ändring i bolagsordningen, om det sätt, hvarpå bolaget skall företrädas och dess firma tecknas, om likvidation, om registrering, om tillsyn och om ansvar, denna lag gäller till efterrättelse.

Förslag till lag ang. solidariska bankbolag m. m.
(Forts.)

Förslag till lag ang. solidariska bankbolag m. m.
(Forts.)

Vid paragrafen var fogad reservation af herrar *Lindhagen*, S. *J. Sandqvist*, *Hammarlund*, friherre *Bonde* och *Segerdahl*.

I fråga om denna paragraf anförde

Herr Hammarlund: Herr talman! Det är egentligen skada att störa den rörande endräkt, som hittills rådt i fråga om denna lag. Jag hyser emellertid den uppfattningen, att utskottet här visat allt för stort tillmötesgående gentemot de äldre bolagen, och denna min uppfattning har inom utskottet blifvit delad af fyra ledamöter från denna kammare och en från Första Kammaren, hvilka ansett, att Kungl. Maj:ts proposition bort, beträffande denna 90:de paragraf, oförändrad bifallas.

Kungl. Maj:t har varit så förtänksam, att vid beviljande eller förnyande af oktroj åt banker har under senare åren inryckts den bestämmelsen, att bankerna skulle vara skyldiga att underkasta sig de nya bestämmelser, hvilka för bankaktiebolag varda i allmän författning stadgade.

Denna 90:de paragraf gäller den föreliggande lagens tillämpning å de äldre bankbolagen. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle paragrafen få följande lydelse: »Å bankaktiebolag, hvars verksamhet grundas på tillåtelse, meddelad före nämnda dag, och i hvars ordning icke meddelats föreskrift om skyldighet för bolaget att underkasta sig de bestämmelser, hvilka för bankaktiebolag varda i allmän författning stadgade, skola bestämmelserna i denna lag icke åga tillämpning, så vidt de afse ämnen, rörande hvilka blifvit i bolagsordningen särskildt stadgadt, utan gälle därutinnan hvad bolagsordningen innehåller, dock att i fråga om ändring i bolagsordningen, om det sätt, hvarpå bolaget skall företrädas och dess firma tecknas, om likvidation, om registrering, om tillsyn och om ansvar, denna lag gäller till efterrättelse.» Utskottet återigen vill, att orden »och i hvars ordning» etc. t. o. m. »i allmän författning stadgade» skola utgå, så att äfven om Kungl. Maj:t gjort ett sådant villkor som det ifrågavarande vid beviljande af ny oktroj, skall en bank ändock icke vara skyldig att ställa sig denna nya lag till efterrättelse. Detta anser jag emellertid vara en allt för stor eftergift gentemot de äldre bolagen.

Utskottet motiverar denna eftergift därmed, att uti bolagsordningar för äldre bankaktiebolag finnas bestämmelser angående innehafvareaktier, och att den nya lagens stadganden om registrering o. s. v. icke skulle kunna tillämpas i fråga om dessa innehafvareaktier. Men vid detta lagförslags granskning i högsta domstolen har ingen anmärkning gjorts emot den af Kungl. Maj:t föreslagna lydelsen af paragrafen, utan man har där, helt naturligt, förmodat jag, ansett, att den i början af paragrafen inryckta bestämmelsen, att »rättigheter och skyldigheter, som dessförinnan» — d. v. s. före den 1 januari 1904, då lagen skall träda i kraft

— »uppkommit, skola bedömas efter äldre lag», innebära ett tillräckligt skydd för innehafvarne af dessa aktier. Den rättighet, som en enskild person nu har att få utdelning å sina innehafvareaktier skall han allt fortfarande ha, äfven om Kungl. Maj:ts förslag antages. *Förslag till lag ang. solidariska bankbolag m. m.*
(Forts.)

Nu har emellertid utskottet här gått så långt, att det vill införa en generell bestämmelse, att äldre bankbolag icke skola vara skyldiga att i annat än några få viktiga saker ställa sig den nya lagen till efterrättelse. Utskottet har icke nöjt sig med att göra undantag för innehafvareaktier, utan föreslår, som sagdt, ett mycket allmänt och vidsträckt undantag.

För min del ber jag att beträffande den föreliggande paragrafen få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Det invändes måhända, att om denna kammare antager Kungl. Maj:ts förslag i denna del, skulle det möta svårigheter att få till stånd en sammanjämkning. Jag tror emellertid icke, att några sådana svårigheter kunna komma att uppstå, ty en sammanjämkning skulle ju ligga helt nära till hands. Man inrycker endast här i denna paragraf den bestämmelsen, att den nya lagen icke bör äga tillämpning å innehafvareaktier i äldre bolag, men ser till, att lagen i öfrigt tillämpas i så stor utsträckning, som är möjligt.

Herr talman! I förhoppning, att en sammanjämkning här skall kunna åstadkommas, och då det är af vikt, att enhetlighet i denna lagstiftning, såvidt möjligt är, kommer till stånd, ber jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i fråga om den nu förevarande paragrafen.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen i ämnet framställda propositioner godkände kammaren Kungl. Maj:ts förslag till paragrafen.

Öfverskriften till VIII kap.; ingressen och rubriken.

Utskottets förslag godkändes.

Den af utskottet i punkten 2:o gjorda hemställan förklarades besvarad genom de af kammaren fattade, här ofvan omförmälda beslut.

Punkten 4:o).

Hvad utskottet hemställt i fråga om lag angående tillsyn å vissa penninginrättningar, som drifva sin rörelse utan af Konungen stadfäst reglemente, lag angående ändrad lydelse af 1 § i lagen den 27 maj 1898, innefattande särskilda bestämmelser om vissa aktiebolag, som drifva lånerörelse, och

lag angående solidariskt bankbolags, bankaktiebolags och sparbanks konkurs, blef af kammaren bifallet.

Efter föredragning häruppå af utskottets hemställen rörande lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura, begärdes ordet af

Herr Lindhagen, som yttrade: Sedan utskottet afgaf sitt betänkande rörande denna lag, har det upptäckts, att Riksdagen helt nyligen i sammanhang med lagstiftningen angående försäkringsväsendet antagit en af Kungl. Maj:t därvid föreslagen, ändrad lydelse af den nu föreliggande paragrafen, hvarigenom 3:e momentet af densamma fått en annan lydelse, än hvad det här har. Då Riksdagen emellertid till äfventyrs icke bör vid samma riksdag antaga tvenne olika lydelse af en och samma paragraf, hemställer jag, att kammaren måtte besluta, att detta lagförslag återremitteras till utskottet, på det att utskottet måtte blifva i tillfälle att taga frågan i närmare öfvervägande.

Vidare anfördes ej. Den föreslagna lagen visades åter till utskottet.

Utskottets hemställen rörande lag angående ändrad lydelse af 55 § i lagen den 28 juni 1895 om handelsbolag och enkla bolag blef af kammaren bifallen.

Utskottets i punkten 4:o) gjorda hemställen förklarades besvarad genom de af kammaren fattade, här ofvan omförmälda beslut.

Punkterna 5:o)—8:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 3.

Härefter föredrogs och godkändes Andra Kammarrens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 37, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning, huru lättnader i kostnaderna för laga skifte må kunna beredas skiftesdelägarne m. m.

§ 4.

I fråga om nedsättning af priset å apoteksvaror.

Slutligen förelåg till afgörande Andra Kammarrens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 39, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om nedsättning af priset å apoteksvaror.

I en af herr *A. A. N. Reuterskiöld* inom Andra Kammarren väckt motion, n:o 188, som till utskottet öfverlämnats, hemställde motionären, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t verkställa utredning, huruvida icke

apoteksvarornas nuvarande pris borde nedsättas, äfvensom vidtaga de åtgärder, hvartill en sådan utredning kunde gifva anledning.

Utskottet hemställde dock, att herr Reuterskiölds ifrågasvarande motion icke måtte till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.

I fråga om nedsättning af priset å apoteksvaror.
(Forts.)

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet lämnades till motionären

Herr Reuterskiöld, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Då jag afgaf min nu förevarande motion, gjorde jag det med full vetskap om att den skulle röna det öde, som den nu fått inom det utskott, som behandlat densamma; jag visste det nämligen på grund af de uttalanden, som utskottet gjort beträffande några föregående motioner i ämnen, som äga mer eller mindre sammanhang med det nu föreliggande.

Emellertid får jag nu till utskottet frambära mitt tack för det sätt, hvarpå det behandlat min motion, och den uppmärksamhet, de ägnat densamma, hvilken utskottet, enligt dess utsago, har funnit vara i mycket behjärtansvärd. Fullt lika sympatiskt har utskottet ej yttrat sig angående de motiver, hvilka legat till grund för min motion. Utskottet säger nämligen på ett ställe, att mina uppgifter äro »uppenbara öfverdrifter», på ett annat ställe, att de äro oriktiga, och på ett tredje ställe, att de äro i allmänhet synnerligen ovederhäftiga. Jag skall då be att få ingå på ett bemötande af hvad utskottet anfört.

Jag har i min motion anfört några exempel för att visa, hvilka priser apoteksvarorna betinga i jämförelse med de priser, som apotekarne själfva betala vid inköpet af dessa varor. Härvid vill jag förutskicka den upplysningen, att jag har varit i tillfälle att erhålla instruktionsapoteket Nordstjärnans härstädes priskurant på droger och jämföra denna priskurant med medicinaltaxan.

Det bland ifrågasvarande exempel, som utskottet först kritiserar, är det, som angår ett ämne, hvilket jag kallat för lysol. Jag har då sagt, att detta ämne kan i droghandeln köpas för 60 å 75 öre per kilogram, under det att medicinaltaxan bestämmer priset för samma kvantitet till 2 kronor 10 öre. Denna min uppgift förklarar utskottet vara i flere afseenden felaktig. Utskottet säger: »Preparatet, som *icke* finnes upptaget i medicinaltaxan, betingar — —» och så vidare. Ja, jag kan ju gärna medgifva att själfva detta namn lysol ej förekommer i medicinaltaxan. Men själfva ämnet finns dock där upptaget, ehuru det fått en benämning på apotekarelatin, hvilken utskottet sedan öfversätter med ordet »kresolsåpa». Utskottet medgifver, att denna vara kan hos svensk fabrikant köpas för 60 öre per kilogram, och erkänner likaså, att medicinaltaxans pris på samma ämne är 2 kronor 10 öre.

Härefter tillägger utskottet: »Härvid är emellertid att märka,

*I fråga om
nedsättning
af priset af
apoteksväror.*

(Forts.)

något, som motionären förbisett, att kresolsåpa är ett s. k. *hem-preparat*, d. v. s. måste tillverkas hemma å apoteket, och att det, enligt gällande föreskrift, alltså ej får inköpas från fabrik annat än under »tvingande omständigheter». (Hvilka dessa tvingande omständigheter äro, det har utskottet icke omtalat.) Utskottet har således, som sagdt, medgifvit, att vid vissa tillfällen ifråga-varande preparat, som i droghandel köpes för 60 öre per kilogram, enligt medicinaltaxan får af apotekarne debiteras med 2 kronor 10 öre. Förutsatt nu, att inga »tvingande omständigheter» föreligga, och att alltså apotekarne måste själfva tillverka detta preparat: hvad kostar då de ingredienser, som ingå i detsamma? Jo, de kostar i minut 50 öre per kilogram och i parti mellan 30 och 40 öre. Om således apotekarne måste hemma å apoteken bereda detta preparat, i stället för att till pris af 60 öre köpa det i en droghandel, så ha de för själfva arbetet med preparatets beredande en ersättning af, låt oss säga, i medeltal 25 öre pr kilogram, och då kan det väl ej sägas, att de göra någon förlust genom att nödgas hemma på apoteket tillverka preparatet.

Sedan talar utskottet om »en annan oriktighet», till hvilken jag skulle hafva gjort mig skyldig. Jag har uppgifvit, att ingredienserna till veterinärfarmakopéns karlsbadarsalt kostar apotekaren 15,5 öre per kilogram och att försäljningsvärdet för samma kvantitet är 1 krona 40 öre. Inom parentes vill jag säga, att utskottet omnämnt, det någon veterinärfarmakopé icke längre existerar. Detta är också fullkomligt riktigt, den existerar icke längre; men den har funnits och sedermera blifvit sammanslagen med den allmänna farmakopén. Det är således endast ett ordrytteri, hvar till utskottet härvid gjort sig skyldigt, ty i farmakopén står nu detta karlsbadarsalt upptaget och angifves vara afsedt för veterinärbruk. — Nu säger utskottet, att jag »beräknat ingrediensernas pris efter en komposition på kristalliserade salter, som hvarken får, ej håller på långliga tider har användts vid beredning af karlsbadarsalt», och i stället säger utskottet, att preparatet skall framställas af *vattenfria salter*. Men i sin, i bihanget till Svensk författningssamling för år 1902 under n:o 113 intagna, kungörelse angående ändringar i gällande medicinaltaxa säger emellertid medicinalstyrelsen: »När Sal Carlsbadense factitium föreskrifves för djur, skall detsamma expedieras enligt formeln Ed. VIII, men med renade salter i stället för rena, hvarjämte priset beräknas efter i taxan infördt pris på Sal Carlsbadense ad us. vet.» Detta innebär just detsamma, som jag anförde, det är kristalliserade salter; och icke dessa vattenfria salter, som utskottet vill skola användas.

Härefter vänder utskottet sig mot hvad jag anförde rörande den s. k. pro labore-taxan. Jag har sagt, att numera får apotekaren en ersättning af 20 öre för blandning af en dekokt eller infusion med andra, fasta ämnen, och jag har därvid tillagt, att denna ersättning strukits ur äldre taxor »kanhända på grund däraf,

att till och med apotekaren under en period funnit den oskäligen». Detta påstående är endast delvis riktigt, säger utskottet. Påståendet är dock fullt riktigt, ehuru det visserligen är sant, att det finns andra saker, som tagits bort i den nya taxan, såsom t. ex. den särskilda ersättningen för pulverisering, som förr måste betalas med 1 öre för 20 gram.

Sedan anmärker utskottet på min beräkning af sublimat- och klorzinklösningar. Jag har i min motion sagt, att en sublimatlösning af 10 centigram sublimat och 50 gram vatten äro värda enligt gamla taxan 29 och enligt nya 45 öre, likaså att en klorzinklösning af 5 centigram klorzink och 15 gram vatten helt plötsligt med nya taxans tillämplande steg från 24 till 45 öre. Nu säger utskottet, att »ingen förständig människa torde väl köpa dessa lösningar i sådana små kvantiteter, som motionären uppger». Om herrarne någon gång haft ondt i ögonen och då gått till apoteket för att få en flaska ögondroppar, ha Ni då fått en hel liter med Er hem från apoteket? Jag skulle knappast tro det. Och om Ni fått ondt i ett finger och behöfver sublimat, inte ha Ni då fått hem en hel liter sublimatlösning eller, som utskottet förutsätter, 1—5 liter? Och ändå tror jag, att herrarne vilja gå och gälla för förständig folk. Utskottet säger här, att den vanliga föreskriften i fråga om dessa lösningar är 1,000—5,000 gram. Ja, det är det, när det är fråga om desinfektion och sådant, men är det fråga om det, tror jag sannerligen icke, att en förständig människa stoppar flera literbuteljer i fickan och köper sublimat- eller klorzinklösning i dem, utan man köper väl sublimat- eller klorzinkpulver lagom för en större kvantitet vatten och löser upp dem, när man kommit hem, eller också får man dem upplösta på apoteket i en mindre flaska för att sedan späda ut detsamma. Det finnes en hel del läkare här i kammaren, och jag undrar, om någon af dem skrifvit ut recept på en 2,000—3,000 gram klorzinklösning för enskildt behof. Det skulle åtminstone räcka en god tid. Jag har haft ondt i ögonen mycket i mina dagar, men aldrig har jag fått en hel liter ögondroppar i taget.

Sedan anför utskottet flera exempel för att visa, att mina uppgifter äro synnerligen ovederhäftiga. Utskottet säger, att smärre prisförhöjningar ägt rum för små kvantiteter, men att priset för de stora kvantiteterna snarare har minskats. Ja, detta är mycket sant, det är just för de små kvantiteterna, som användas i dagligt bruk, som priset höjts, under det att priset för de stora kvantiteterna, som mycket sällan förekomma utom i sjukhus och dylikt, icke ökats, utan snarare blifvit nedsatta. Jag har härmed velat visa, att mina uppgifter kanske icke äro fullt så ovederhäftiga, som utskottet velat påskina.

Jag ber nu att något litet få granska utskottets motiver för sitt afslagsyrkande.

*I fråga om
nedsättning
af priset å
apoteksvaror.*
(Forts.)

*I fråga om
nedsättning
af priset å
apoteksvaror.
(Forts.)*

Först har utskottet en mycket uttömmande historik öfver apotekareväsendets uppkomst och utveckling, och där visar utskottet, att apotekarne bilda, kan jag säga, ett skrä, det enda, som finns kvar — ja, det är sant, sotarne göra dem den äran stridiga; men dessa äro de enda skrän, som finnas kvar, sedan näringarna blifvit gjorda fria.

Utskottet säger sedan, att medicinalstyrelsen utfärdat en efter af Kungl. Maj:t fastställda grunder bestämd taxa, den s. k. medicinaltaxan, och »att medicinaltaxans ändamål är att så bestämma priserna å medicinalier, att allmänheten icke måtte nödgas betala dessa nödvändighetsvaror till högre pris, än skäligt är». Ja, det är fullkomligt riktigt, men såsom jag påvisat, är detta icke alltid fallet.

Vidare säger utskottet på sid. 8: »Af lätt begripliga skäl kommer naturligtvis en medicinaltaxa alltid att blifva något mera gynnsam för de större och centralt belägna apoteken än för de små och mera aflägsset liggande, alldeles som förhållandet är med alla andra handelsföretag. För att fylla de kraf, som ofvan angifvits tillkomma hvarje medicinaltaxa, måste emellertid densamma i främsta rummet lämpas efter de mindre landsortsapotekens ställning, hvilkas försäljningssumma är mycket obetydlig, och hvilkas redan därigenom ringa inkomst än ytterligare förminskas af att de sällan äro i tillfälle att införskrifva sina varor direkt, utan måste taga dem ur andra eller tredje hand, transportera dem långa vägar och sålunda vidkännas ökade kostnader och betydlig risk, men likafullt sälja dem efter enahanda taxa som apotekarne i de större städerna». Jag undrar, om det förhåller sig så med den saken. Jag tror icke, att apotekarne, ej ens å de mindre apoteken, äro så dåliga affärsmän, att de köpa sina varor i andra eller tredje hand, utan de taga nog i de flesta fall sina varor från droghandlarne här i Stockholm, Nordstjärnan och Vasen. Att det är dessa, som förse apotekarne med medikamenter i första hand, däri styrkes jag så mycket mer utaf en annons, som stått att läsa i tidskriften Hygiæa och hvilken är af följande lydelse: »Till herrar läkare å lasarett och sjukhus. Hänvisande till de cirkulär, vi förut tillställt herrar läkare vid de allmänna sjukvårdsinrättningarna med anbud om leverans af medicin och förbandsvaror, få vi härmed ytterligare påpeka våra särskildt billiga priser, omkring 50 procent under apotekens priser. En afsevärd besparing kan härmed vinnas. Som hela vårt lager är underkastadt vanlig apoteksinspektion, äro alla våra varor af bästa beskaffenhet, de i Ph. Svec. Ed. VIII upptagna enligt dess fordringar. Vid större rekquisition levereras varorna frakt- och emballagefritt. Kärll debiteras till särskildt låga priser och återtagas, där de ej äro originalkärll, till 60 procent, felfria tomlådor till 70 procent af debiteradt värde franco här. Apoteket Vasen, Stockholm». Jag förmodar, att denna affär, utom till läkare och sjuk-

hus, äfven levererar varor till apotekarne, som ju kunna draga fördel af att få varorna *fraktfritt*. Men om så är, är nog hvad utskottet sagt, att apoteksvarorna måste transporteras långa vägar för stor kostnad, icke så farligt, som det ser ut.

I fråga om nedsättning af priset å apoteksvaror.

(Forts.)

Sedan talar utskottet om de olika taxor, som i detta afseende blifvit utfärdade. Utskottet säger, att »dessa föreskrifter» — nämligen medicinaltaxorna — »hvila sedan länge på den grund, att apotekaren för att kunna upprätthålla den »handel i smått», som är utmärkande för apoteksrörelsen, bör tillgodonjuta en handelsvinst af 100 procent vid minutförsäljning, efter det kostnaderna för frakt, tull, assurans m. m. tillagts varornas inköpspris. Inköpspriset beräknas efter senaste priskuranter från de förnämsta drogaffärerna och för preparat och droger af allra bästa kvalitet».

Om medicinalstyrelsen följer våra svenska drogaffärers pris, d. v. s. de pris, som Nordstjärnan har — Nordstjärnan är ett instruktionsapotek och borde väl därför vara det förnämsta — eller utländska drogaffärers pris, vet jag icke, men säkert är, att prisen i medicinaltaxan blifvit bra mycket för högt tilltagna. Jag har anledning att antaga, att de priskuranter, som medicinalstyrelsen gått efter, äro de, som utgifvas från dessa större drogfirmer i utlandet och att medicinalstyrelsen aldrig tagit hänsyn till de extra priskuranter, som komma ut en gång i månaden och som upptaga betydligt lägre pris än de andra och efter hvilka väl apotekarne för det mesta betala sina varor. Är så förhållandet, hafva apotekarne en vinst af mycket mer än 100 procent.

Sedan säger utskottet, att mina »anmärkningar rikta sig alltså icke mot apotekarne själfva, utan mot Kungl. Maj:t, som för något mer än ett år sedan bestämt de grunder, enligt hvilka apoteksvarorna nu skola taxeras, samt mot den myndighet, som tillstyrkt Kungl. Maj:t att godkänna dessa grunder». Ja, det är väl klart, att jag icke kan attackera apotekarne, därför att de följa den taxa, som de ha tillåtelse att använda, utan mina anmärkningar måste rikta sig mot den myndighet, som har tillstyrkt Kungl. Maj:t att antaga denna taxa.

Utskottet meddelar sedan en historik öfver den nya medicinaltaxans tillkomst. Anledningen därtill är att söka på många håll, men det tycks egentligen vara apotekaresocietetens direktion, som först kommit in med en anhållan att få apoteksvarornas pris förhöjdt. Det skulle kunna vara ett särskildt kapitel att tala om detta. Jag tror, att man kan säga, att »societet» i detta fall är ett finare ord för hvad man i vanligt fall kallar fackförening, och denna fackförening är en mycket sträng organisation, med en direktion, som regerar med hårdhandskarne. Denna direktion kommer in med förslag till ny taxa, ett par af dess medlemmar tjänstgöra såsom taxerevisorer, och när det skall sättas upp förslag till besättande af apotek, höres denna direktion. Jag tror, att den talar väl mycket i egen sak, och medicinalstyrelsens öra tyckes

*I fråga om
nedsättning
af priset å
apoteksvaror.*

(Forts.)

den också ha — jag kan icke hjälpa, att jag tror det. Denna direktion har nu sagt, att orsaken till en förhöjning af apoteksvarornas pris vore den, att den nya farmakopén uppställt nya kraf på vidlyftiga vetenskapliga undersökningar af dessa varor. Men tro herrarne verkligen, att en apotekare, som sitter ute på landsbygden, gör några vidlyftiga vetenskapliga undersökningar af sina varor? Nej, förlåt mig, att jag icke tror, att han gör några sådana undersökningar. Därtill har han hvarken tid eller den erforderliga underbyggnaden. Vidare säges det, att apotekarne måste skaffa sig nya dyrbara instrument. Jag betvivlar verkligen det. Möjligt är ju, att de stora apoteken här i Stockholm göra det — det vill jag icke bestrida — men de små apoteken ute på landsbygden, om hvilka utskottet talar, bry sig nog icke om några sådana där instrument, och det är ju hufvudsakligen för deras skull, som taxan icke kan nedsättas.

I anledning af denna skrifvelse från apotekaresocieteten företog nu — säger utskottet — medicinalstyrelsen, »med tillhjälp af särskildt tillkallade sakkunnige personer» en granskning af förslaget. Jag har verkligen icke lyckats få reda på, hvilka dessa sakkunniga personer voro, men det skulle vara roligt att få reda därpå. Jag undrar, om det var desamma, som revidera taxan en å två gånger om året, ty i så fall är det två mycket framstående apotekare här i Stockholm.

Sedan ingick medicinalstyrelsen till Kungl. Maj:t med detta nya förslag, och därvid yttrade medicinalstyrelsen följande: »Behöfvet af dessa ändrade bestämmelser har framträdt dels såsom följd däraf att vissa nya principer införts i den af Eders Kongl. Maj:t den 12 sistlidne augusti gillade åttonde editionen af svenska farmakopén, hvarigenom bland annat apotekens inkomst å »präparanda» kommer att minskas, på samma gång som ökade fordringar ställas på biträdenas yrkesskicklighet». Jag undrar, om examensfordringarne ökas för apotekarne på senaste tiden, det känner jag icke till, det är ju möjligt, men jag tror, som sagdt, icke, att så är förhållandet. Vidare anförde medicinalstyrelsen, att arbetspersonalens löner högst betydligt stigit under senare tider. Men så låter det icke, när man hör de obefordrade farmaceuternas tal, ty de skrika öfver, att de ha för litet att lefva på.

Denna prisförhöjning, som nu trädde i kraft den 1 januari i fjol, skulle — säger medicinalstyrelsen — »åstadkommas å ena sidan genom medgifvande af en något högre beräkningsgrund för varupriset än den nu tillämpade, å andra sidan genom förhöjning af ersättningen för arbetet i laboratoriet och vid recepturen». Ökningen af varupriserna skulle ske på sådant sätt, att om apotekaren har ett grundpris för t. ex. 10 gram, så får han vid försäljning af ett gram dela grundpriset icke med 10, utan med 8, hvarigenom han alltså gör en vinst af 12½ procent. När vidare i den gamla taxan varor i små partier upptogos till ett

pris af 2, 3 à 4 öre, så är enligt den nya taxan det lägsta priset 5 öre. Om jag således går in på ett apotek och ber att få litet socker och litet vatten på det, måste jag betala 5 öre för sockret och 5 öre för vattnet. Förut var det lägsta priset på en vara 2 öre, men om man tog så, att det blef bråkdelar af ett öre, beräknades det till blott ett öre. Nu är det minsta, man får betala, 5 öre, och hvad det betyder, kunna herrarne förstå, om herrarne tänka på, huru många gånger man måste blanda ihop små kvantiteter af flera ämnen.

Men denna höjning komme att i någon mån motverkas af att s. k. rabattpris införts. Ja, det är nog mycket bra, då man kommer och köper t. ex. ögondroppar litervis. Då får man rabatt, det är sant, men det är så sällan det förekommer. Och hvar förekommer det? Jo, det är naturligtvis de stora sjukhusen och dylika anstalter, som köpa stora kvantiteter, men allmänheten köper sällan medicin kilogramvis eller litervis. Dessa prisnedsättningar, som uppgå till 30 procent, om man köper ett helt kilogram, skulle nu mest drabba de stora apoteken i städerna och i minsta mån apoteken på landsbygden. Jag undrar emellertid, om det icke förhåller sig tvärtom. Om man bor i stad, kan man ju gå in på ett apotek och köpa ett visst läkemedel, så ofta man vill, och jag tror icke, att läkarne i sådant fall skriva recept på så stora kvantiteter, men om man bor på landet och kanske har två eller tre mil att åka för att komma till närmaste apotek, kan man ju tänka sig, att det är fördelaktigt att köpa i stora kvantiteter. Då blir det emellertid apoteken på landsbygden, hvilka skulle gynnas, som blifva missgynnade på grund af den nämnda omständigheten.

Vidare säger utskottet: »Att emellertid apoteksvarornas pris i och för sig måste anses för högt, är utskottet så mycket mera villigt att erkänna, som utskottet redan vid ett föregående tillfälle, i anledning af motionen n:o 134 angående förändrande af medikamentsförråden och filialapoteken till självständiga apotek, uttalat samma omdöme, men därifrån och till påståendet, att priset är för högt i förhållande till varornas och rörelsens säregna beskaffenhet, de jämförelsevis dryga omkostnaderna och de uppdrifna fordringarna på medikamentshandeln, är steget mycket långt». Hvad menar man med, att ett pris är för högt? Jo, att jag säljer en vara dyrare, än jag verkligen behöfver göra, om jag tar i betraktande, hvad jag själf betalat för råvaran och därtill lägger omkostnaderna, ersättning för arbetskostnaderna, ersättning för arbetet och den skäligen vinst jag skall hafva. Nu säger utskottet först, att det är villigt att erkänna, att priset i och för sig är för högt, men sedermera säger det, att det icke är för högt i förhållande till varornas beskaffenhet med mera. Är det någon logik i detta? Det kan åtminstone icke jag inse. Hade utskottet sagt, att det erkände, att priserna vore höga, skulle jag hafva kunnat gå in på

*I fråga om
nedsättning
af priset å
apoteksvaror.*

(Forts.)

*I fråga om
nedsättning
af priset å
apoteksvaror.*

(Forts.)

dess resonemang, men nu säger utskottet först, att priserna äro för höga och sedan, att de icke äro för höga. Jag får bedja utskottet vara snällt och själf förklara hvad det menar därmed, jag kan icke begripa det.

Sedan säger utskottet: »En del apotekare i städerna och å större knutpunkter å landsbygden hafva visserligen inkomster, som väl skulle tåla vid en afrutning, men samma är förhållandet för visso med många andra affärsmän; de, som drifva affärer i stor skala, kunna med omtanke och god skötsel af affären förtjäna afsevärda förmögenheter, de små affärsmännen däremot liksom de, som ej förstå rätt sköta sin ekonomi, få nöja sig med en knapp bergning». Hvad blir emellertid följden, om en vanlig affärsman icke förstår att sköta sin ekonomi? Jo, att han måste göra konkurs. Och icke är det väl vanligt, att, om det börjar gå dåligt för en affärsman, allmänheten kommer och säger: Nu skola vi köpa edra varor till något högre pris, så att ni slippa att göra konkurs. Men om en apotekare sköter sig dåligt, skall medicinaltaxan sättas upp icke obetydligt för att han skall kunna reda sig i hvarje väder och vind. Detta är verkligen något egendomligt.

Utskottet säger vidare: »Vid omräkningen år 1901 af de svenska apotekens omsättningssummor i och för deras påläggande af afgifter till apotekaresocietetens kassa befunnos nämligen icke mindre än 67 apotek, hufvudsakligen belägna på landsbygden, hafva en omsättning, icke öfverstigande 9,000 kronor». Ja, det är icke stor omsättning, det medgifver jag, men jag undrar, om i denna omsättningssumma är inberäknad inkomsten af allt hvad apotekarne sälja bredvid egentliga läkemedel; de sälja, i synnerhet på landsbygden, stomatol, vademecum, tandborstar och litet af hvarje, och jag undrar, om inkomsten af detta är medräknad, då omsättningssumman uppgifves till 9,000 kronor. Då apoteks-innehafvarne skola uppgifva omsättningssumman, taga de nog reda på, att de icke upptaga inkomsten af annat, än hvad som hör under medicinaltaxan.

Jag skall nu bedja att få granska utskottets beräkning af omkostnadsprocenten. Enligt denna beräkning uppgå aflöningarna till 25 procent af omsättningen, hyra, amortering, bränsle, lyse m. m. till 15 procent och varuinköpen till 35 å 45 procent. Om man nu lägger ihop detta, blir det 75 å 85 procent af omsättningssumman, som utgöra omkostnader. Nu är det ett känt faktum, att en rätt stor del af de svenska apoteken äro utarrenderade — inom parantes sagdt, är detta visst icke tillåtet, men det lär gå för sig med medicinalstyrelsens goda minne — och den vanliga arrendesumman för dessa utarrenderade apotek lär vara cirka 25 procent af omsättningssumman; den kan uppgå till 30 procent och kan ibland gå ned till 20 procent, men utgör i allmänhet 25 procent. Nu säger utskottet, att omkostnaderna uppgå till 75 å 85 procent af omsättningssumman. Om jag då

arrenderar ett apotek och måste betala 25 procent i arrende. så skulle detta i bästa fall lämna mig ± 0 , och i sämsta fall finge jag lägga till 10 procent af omsättningssumman. Det vore sålunda en dålig affär att arrendera ett apotek, och jag tror, att det till och med vore en bättre affär i våra dagar att arrendera ett landtbruk.

Vidare säger utskottet: »Kunde en lämplig utväg angifvas, genom hvilken en afsevärd prisnedsättning i apoteksvarorna åstadkommes, utan att därför de många små apoteken behöfde indragas, skulle utskottet emellertid med största beredvillighet tillstyrka denna».

Ja, utskottet har själf omtalat en utväg, och det skulle vara, »att staten på ett eller annat sätt skulle lämna bidrag till de apotek, där omsättningen vore så ringa, att en försvarlig inkomst icke kunde beredas apotekaren, därest den nuvarande taxan nedsattes». Analogt härmed lämnar staten bidrag till extra provinssiäläkarens aflöning på sådana trakter, där de icke kunna lefva på inkomsten af sin praktik, så att äfven om jag tror, att berörda utväg icke precis skulle vara att rekommendera, är den likväl icke omöjlig att tänka sig. Jag har äfven tänkt mig ett annat sätt. Vore det icke möjligt, att de större apoteken i städerna, hvilka skära guld med täljknifvar, skulle kunna bidraga till en fond på samma sätt, som sker beträffande prästlöneregleringsfonden. De goda pastoraten få ju lämna penningar för att därmed aflöna fattiga komministrar på annat håll. Vore det icke möjligt, att apotekarne skulle kunna göra på samma sätt. Jag tror, att det finnes apotek, som mycket väl skulle kunna tåla vid en dylik åderlåtning. Jag har i alla fall i min motion endast begärt en skrifvelse till Kungl. Maj:t med hemställan, att Kungl. Maj:t måtte utreda frågan, och jag antar, att, om det blott en gång kommer så långt, att Kungl. Maj:t får frågan om hand, det nog finnes möjlighet för att få ett förslag i detta afseende framlagdt för Riksdagen.

Nu kommer jag till en annan passus i utskottets utlåtande, och jag tror, att icke jag ensamt kommer att omnämna denna, utan jag har mig bekant, att läkarne själfva ämna hålla utskottet räkning för hvad det här sagt. Utskottet säger nämligen: »Däremot anser sig utskottet icke kunna här med tystnad förbigå några omständigheter, som tvifvelsutan i väsentlig grad medverkat till uppkomsten af de af motionären omordade klagomålen från allmänhetens sida öfver apoteksvarornas dyrhet. I forna tider, medan ännu medicinen för fattige sjuke på landsbygden ersattes af medicinalfonden, fanns en föreskrift för läkarne att vid alla rekvisitioner och föreskrifter af läkemedel för de mindre bemedlade skulle »all den hushållning iakttagas, som med ändamålets vinnande kunde förenas, särskildt i afseende på medikamenternas form och förvarande». Denna förståndiga grundsats, som icke i någon mån behöfde föranleda en mindre effekt af de föreskrifna

*I fråga om
nedsättning
af priset å
apoteksvaror.*
(Forts.)

*I fråga om
nedsättning
af priset a
apoteksvaror.*
(Forts.)

läkemedlen, har nu småningom råkat så godt som i glömska hos läkarne, oakadt fortfarande anvisningar finnas i tryck tillgängliga, utgifna med särskild hänsyn till läkemedlens prisbillighet. I stället tyckes en del läkare nu för tiden täfla i att föreskrifva så dyrbara medihamentsformer som möjligt». Under det jag hållit på med utarbetandet af min motion, har jag talat med åtminstone ett tiotal läkare, och jag har ännu icke funnit någon, som icke beklagat sig öfver, att det i närvarande stund är absolut omöjligt för dem att skrifva billiga recept. Jag vill äfven säga herrarne, att jag från läkare erhållit påtryckning att framkomma med denna min motion. Huru skulle det för öfrigt inverka, om en läkare sade: Här hafva vi ett slags dålig medicin för de fattige och här en bra medicin för de rike? Jag tror, att detta i längden skulle blifva något obehagligt för läkarne. Om jag stode såsom ombud för läkarne, skulle jag med den största indignation tillbakavisa den beskyllningen, ty vår svenska läkarekår är i alla afseenden så aktningsvärd, att jag icke tror, att utskottet haft anledning att kasta en sådan beskyllning i ansiktet på den.

Sedermera har utskottet, efter hvad jag tror, velat skämta litet med Riksdagen, då det säger: »Såsom en annan omständighet, hvilken äfvenledes torde vara värd att i detta sammanhang beakta, vill utskottet vidare påpeka den bland allmänheten flerstädes ännu rådande föreställningen, att medicinen måste vara dyr för att göra någon verkan». När jag läste detta första gången, tänkte jag: »Hvad i all rimlighets namn tänker utskottet på, som kommer fram med något sådant. Är det verkligen meningen, att det vill framdraga något sådant — gamla gummor bruka hafva sådana där åsikter — till försvar för den höga medicinaltaxan, och är det utskottets mening, att medicinen skall vara dyr, för att folk skall tro, att den gör verkan? Ja, då tror jag verkligen att det är bra, som det är.

Utskottet säger vidare: »Dessutom vänder sig allmänheten alltför ofta till apoteken för anskaffande af varor, hvilka icke skulle behöfva där inköpas, och som på annat håll kunde erhållas till betydligt billigare pris». Nu har utskottet hela tiden ända till inemot slutet sagt, att det är så rysligt synd om apotekarne och att de behöfva all hjälp i världen — ja, det menar nu icke de stora apoteken, utan de små apoteken på landsbygden — och så kommer utskottet nu på slutet och säger, att om allmänheten vore klok, låte den bli att gå till apoteken och köpa någonting där. Denna sak tror jag är den allvarsammaste af allt, som utskottet sagt. Det är ju känt för litet hvar, att på senare tider uppstått kemikalieaffärer, där varor utbjudits under fullkomligt samma benämning som på apoteken. Ja, i sådana affärer hafva till och med anstälts examinerade apotekare, men där säljas varorna till hälften eller tredjedelen af det pris, de betinga på apoteken, och dessa affärer stå icke under den kontroll, som apoteken göra.

Detta gör, att de kunna lura på allmänheten hvad skräp som helst. Jag vet, att apotekarne och medicinalstyrelsen gjort allt för att stäffa denna handel och att de till och med hafva åtalat innehafvarne däraf, men dessa bry sig icke mycket därom, ty det högsta, de kunna få böta, är 12 kronor 50 öre, och det kunna de ju göra hvarje dag och ändå förtjäna mycket bra. Nu säger emellertid utskottet till slut: Allmänheten är bra dum, som köper på apoteken, den skall låta bli att köpa där och i stället köpa hos de andra. Vore jag apotekare, skulle jag be Gud bevara mig för mina vänner i Andra Kammarens andra tillfälliga utskott. Ja, nu är det slut på utskottets utlåtande. Ja, det vill säga, det har afstyrkt min motion också.

*I fråga om
nedsättning
af priset å
apoteksvaror.
(Forts.)*

Mina herrar, här talas mycket om, att Riksdagen pålägger svenska folket indirekta skatter, och att dessa i första hand trycka på den arbetande befolkningen. Det är nog också sant i många afseenden, men en fördel hafva dock dessa indirekta skatter, som påläggas, och *det* är, att hvad som genom desamma inflyter kommer statsverket till godo — och sålunda indirekt äfven allmänheten, som betalar dessa skatter.

Här är det nog också en indirekt beskattning, men den är ej tillkommen på sätt grundlagen stadgar, att »svenska folket äger sig själf beskatta», utan den är tillkommen på grund af förordningar, som Kungl. Maj:t i administrativ väg utfärdar; och denna beskattning drabbar den skattdragande just vid det tillfälle, då han har allra svårast att betala sin skatt — då han är sjuk och i nöd. Ej heller kommer denna skatt allmänheten till godo; den hamnar nog i själfva verket i ett fåtals — apotekarnes — plånböcker.

Den, som, i likhet med mig, allt ifrån barndomen haft inblick i arbetarebefolkningens lif, vet nog, huru det ser ut, då sjukdomen börjar träda in i kojan hos arbetaren. Om vi tänka oss en familjefar, som kanske icke kan förtjäna ett öre till sitt och sin familjs uppehälle, huru blir det för honom, när läkaren kommer och säger: här är ett recept; tag det och gå till apoteket, om ni vill bli frisk? Arbetaren skickar sin sista krona; och när han får hem medicinen, vet han, att den icke är värd mer än kanske 25 öre. Tro herrarne, att denne man känner sig så fasligt vänligt stämd mot apotekaren? Tro herrarne, att, om man låter ett sådant förhållande, som nu råder, opåtaladt fortfara, denne man anser, att svenska Riksdagen behandlar honom på sätt rättvisa och billighet kräfva? Nej, jag tror det ej.

Detta sista har varit det motiv, som förmått mig att väcka den förevarande motionen. Och det är på grund af hvad jag nu anfört, som jag, herr talman, ber att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Thorsson: Herr talman, mina herrar! Efter den kritik, som motionären ägnat utskottets utlåtande, kunde det icke synas

I fråga om
nedsättning
af priset å
apoteksvaror.
(Forts.)

vara mycket att tillägga. Men det förekommer i utlåtandet ett par ord, som jag anser böra ytterligare beröras och genom hvilka ställes i utsikt, att staten skulle ingripa för att därigenom göra möjligt att sänka priserna å apoteksvaror.

Under utskottets bemötande utaf motionen har det tydligt framgått, att 1920 skulle de apoteksprivilegier, som sedan länge varit rådande, upphöra, och staten skulle än mer börja att bestämma öfver apoteken och deras skötsel. Staten har ju redan nu i visst hänseende skyldighet att sörja för, att äfven uti glesare bebyggda trakter af landet det placeras sådana inrättningar, genom hvilka allmänheten kan blifva i tillfälle att skaffa sig medicin. Mig förefaller det också då helt naturligt, att, om staten sälunda har en viss skyldighet att sörja för att apoteksvaror finnas att tillgå, staten äfven bör i så måtto reglerande ingripa i fråga om apoteksvarorna och deras pris, att inkomsten af de mera gifvande apoteken användes för att täcka förlusterna vid de mindre gifvande.

Man anför kanske häremot, att då skulle vi få än flere tjänstemän i staten, som skulle pensioneras. Men om jag förstått utskottets utlåtande rätt, så framkommer där en annan synpunkt, nämligen att efter år 1920 skulle apotekarne fortfara med inbetalning till den fond, som nu är upprättad för att lösa in de omtalade apoteksprivilegierna, och därigenom åstadkomma sin pensionering. Då hafva vi ju här ett slags statstjänstemän, som skola tillförsäkras pension med skyldighet att efter vissa år afträda från apoteksverksamheten, men denna pension taga de nu igen i ett förhöjdt pris på varan och afsätta så till fonden det kapital, som erfordras för att denna skall blifva bärkraftig. Om man tänker på saken från den synpunkten, menar jag, att man härvidlag beskattar de sämst ställda i samhället, de sjuka; och faktum är ju, att sjukdomen träffar väl till större procentantalet de fattigaste i samhället, än den träffar de mera burgna. De fattiga i samhället hafva ju icke till följd af sin verksamhet tillfälle att så sköta om sin kropp, att de därigenom kunna freda sig för sjukdom, utan än genom en och än genom en annan omständighet blifva de utsatta för sjukdomens faror. Och förr eller senare blir det *det allmänna*, som får lof att taga hand om dessa personer.

Då man det vet, är det alldeles riktigt och klokt, att staten tager steget fullt ut och öfvertager hela apoteksrörelsen. Ty det kan väl icke vara riktigt, såsom man här säger, att staten skall träda emellan för att understödja de minsta apoteken för att därigenom sänka varans pris. Man kan ju nämligen under alla omständigheter icke uppdraga någon bestämd gräns här, utan de apotek, som placeras i de mest folkrika trakterna i landet, i de större landssamhällena och i städerna, skola under alla förhållanden komma att skörda mer, än skäligt är, äfven om förändrade

anordningar komma till stånd. Jag för min del anser, att staten bör taga hela denna verksamhet under sin domvärjo.

Beträffande den anmärkning, som utskottet här har uttalat, att allmänheten begagnar sig af apoteken äfven i sådana fall, när den icke därtill är tvungen, får jag säga, att det finner jag vara en mycket vacker handling utaf allmänheten, att den vänder sig till apoteken för att få den medicin, som den behöfver, just därför att allmänheten har större garanti för att den medicin, som den sålunda erhåller, har den renhet, som är nödvändig, för att icke medicinen skall skada mera, än den gagnar. *Detta* är alltså något, hvarför, enligt min mening, allmänheten icke bör klandras, utan allmänheten bör tvärtom uppmuntras och vid alla tillfällen uppmanas att hämta sin medicin just från sådana anstalter, där man äger rätt att fordra, att varan skall vara tjänlig och af god beskaffenhet.

Hvad sedermera beträffar den af utskottet gjorda anspelnigen på att läkarne skulle utskrifva dyr medicin, hyser jag icke samma uppfattning i denna fråga som motionären, när han säger, att billig medicin är liktydig med dålig medicin. Ty det kan nog gifvas tillfällen, när en billig medicin kan hafva lika goda verkningar som en dyr medicin. Jag vill ej här i någon mån kasta någon beskyllning på läkarekåren, ty det äger jag icke någon befogenhet till. Men det är närvärdigt i alla fall, att det finnes läkare på platser, där mer än ett apotek finnes, hvilka rent af uppmana sina patienter att gå till det och det apoteket och lösa ut medicinen. Ställer man detta i samband med den dyra medicinen, kan man ju nästan draga den slutsatsen, att läkaren skulle hafva någon viss procent af apotekarne på den receptmängd, han expedierar till apoteken. Jag vill ej utkasta detta såsom en beskyllning, men när något dylikt, som nu skett, framkommit från ett utskott — eller åtminstone kan man läsa det mellan raderna — ligger det nära till hands att tro, att här ligger det något bakom.

Jag ber i alla fall, herr talman, att få yrka bifall till motionen *därför*, att en utredning i hithörande frågor är af ytterst stor vikt.

Häruti instämde herrar *Branting* och *Larsson* i Västerås.

Herr Wawrinsky i Saltsjöbaden: Herr talman, mina herrar! Då jag nu går att å utskottets vägnar bemöta de erinringar, som motionären framställt emot det föredragna betänkandet, ber jag att till en början få säga, att jag icke kommer att följa den ärade motionärens exempel, d. v. s. att uppträda såsom muntrationsråd, ty därtill är den föreliggande frågan alldeles för allvarsam, äfven om motionären själf synes hafva tagit den på skämt. Vidare ber jag att få vända mig till min värderade kamrat, motionären, med en försäkran, att om under mitt anförande ett eller annat skarpt ord skulle komma att fällas, detta icke är direkt riktadt

*I fråga om
nedsättning
af priset å
apoteksvaror.*
(Forts.)

*I fråga om
nedsättning
af priset a
apoteksvaror.*
(Forts.)

mot honom, utan mot den eller de personer, som inspirerat motionen. Det enda, jag för min del skulle vilja förebrå motionären själf, är att han tyckes mig hafva handlat oförsiktigt, då han litat sig till auktoriteter för att få denna motion till stånd. Det är i allmänhet farligt att lita på auktoriteter, i synnerhet om man icke är i stånd att bedöma riktigheten af deras yttranden, men ännu farligare måste det ju vara, då auktoriteterna i själfva verket icke äro några auktoriteter, hvilket uppenbarligen här varit förhållandet, ty, såsom jag nu skall be att få visa, de uppgifter, som motionären fått sig meddelade och som blifvit återgifna i motionen, äro knappast i någon punkt öfverensstämmande med riktiga förhållandet.

Efter detta öfvergår jag nu till granskning af motionens innehåll, och skall jag då börja med hvad motionären yttrar strax i början af sin motion, nämligen att på grund af den nya medicinaltaxans tillkomst en betydande förändring i apoteksvarornas pris åstadkommits, och att denna förändring i många fall vore liktydig med en prisstegring. Ja, det är ju möjligt, att så är förhållandet — men *om* det är sant, är det en sanning, som tål vid en mycket stark modifikation. Med anledning af motionärens berörda yttrande har jag tagit mig friheten att göra en jämförelse mellan den taxa, som gällde omedelbart innan de nya grunderna kommo till stånd, och den taxa, som tillämpades år 1902, med afseende å de preparat, som äro gemensamma för båda taxorna. De uppgå till ett antal af 558. Af dessa preparat hafva 244 stigit i pris, under det att 211 sjunkit i pris samt 103 äro oförändrade. Men dessa siffror betyda naturligtvis icke så mycket. Ty det är alldeles uppenbart, att om bland de preparat, som stigit i pris, just skulle finnas de kuranta varorna, och om å andra sidan de preparat, som sjunkit i pris, skulle vara mindre kuranta, så blefve i alla fall slutresultatet en betydande stegring. Af det öfverslag jag gjort framgår emellertid, att så icke är förhållandet; jag skall naturligtvis bland de preparat, som jag gått igenom, icke nu taga fram sådana, hvilkas namn herrarne icke i allmänhet förstå, utan endast sådana mera allmänna preparat, som herrarne allesammans torde känna till. Enligt den gamla taxan kostade exempelvis 100 gram blysocker 80 öre; efter den nya kosta de 20 öre. Enligt gamla taxan kostade 100 gram klorzink 1 krona 35 öre, efter den nya 35 öre. Mandelolja kostade enligt gamla taxan 2 kronor 15 öre per 100 gram, och efter den nya 1 krona 15 öre. Zinkoxid kostade enligt gamla taxan 1 krona 35 öre för 10 gram, men efter den nya endast 5 öre. 100 gram järnvitriol kostade enligt den gamla taxan 1 krona 80 öre och efter den nya 20 öre. Fäldt svafvel 45 öre per 10 gram, nu 5 öre o. s. v. Jag skulle kunna hålla på ännu längre, men det torde icke vara behöfligt. Nu vill jag, å andra sidan, medgifva, att det finnes en del kuranta varor, som samtidigt hafva stigit i pris. Jag har för min del blott velat påpeka denna sak för att herrarne måtte

förstå, att det ingalunda är så lätt att säga, huruvida verkligen någon prisstegring i allmänhet inträddt, enär detta beror på, huruvida de särskilda läkemedlen, i afseende å hvilka priset ökats eller nedsatts, användas i större eller mindre utsträckning, och därom har hvarken herr Reuterskiöld eller någon annan verkställt någon undersökning, emedan en sådan skulle vara ytterst besvärlig och icke medföra motsvarande nytta. Den sanning, som möjligen kan ligga i herr Reuterskiölds påstående, att en prisstegring å apoteksvarorna inträddt från och med i fjol, är således i hvarje fall åtminstone en obevisad sanning.

Herr Reuterskiöld har påstått, att utskottet icke haft skäl för sin uttalade mening, att hans uppgifter i motionen äro felaktiga och ovederhäftiga, och detta tvingar mig naturligtvis att upptaga hans anmärkningar till besvarande. Jag vill därmed följa motionens egna uppgifter. Hvad då först beträffar motionärens påstående om priset å lysol, så är det ju för hvarje fackman uppenbart, att motionären i sin okunnighet om den fråga, han gett sig in på, blifvit narrad af en namnlighet, i det han förblandat lysol med rå lysol eller som den äfven benämnes kresolsåpa, och det är dock en högst väsentlig skillnad mellan dessa båda preparat. Den laboration, som erfordras för tillverkning af farmakopéns lysol, är dessutom ganska invecklad, och om herr Reuterskiöld vill se efter i beskrifningen öfver detta preparat, skall han finna, att det erfordras rätt dyrbara anordningar för att tillverka lysol.

Jag öfvergår nu till nästa punkt i motionen. Herr Reuterskiöld uppgifver där bland annat, att renad bomull skulle betinga ett pris af 6 kr. för kilogram å apoteken. Detta påstående är dock nästan detsamma som att beskylla apotekarne för bedrägeri, ty priset är ingalunda 6 kronor utan 4 kronor 20 öre för kilogram, och tager en apotekare 6 kronor, så gör han sig skyldig till ett förfarande, för hvilket han kan ställas till laga ansvar. Redan denna uppgift är således oriktig. Men herr Reuterskiöld gör sig här skyldig till äfven en annan felaktighet. Det är visserligen sant, att medicinaltaxan medgifver ett pris å renad bomull af 4 kronor 20 öre per kilogram, men såsom herr Reuterskiöld själf längre fram i motionen anmärkt, finnes det en s. k. tilläggstaxa, som apotekarne äfvenledes äro förbundna att följa, och i denna tilläggstaxa finnes renad bomull upptagen till betydligt billigare pris. I denna tilläggstaxa upptagas nämligen äfven en del af farmakopéns preparat, hvilkas pris, uträknade efter de allmänna grunderna för bestämmande af prisen å apoteksvaror, skulle blifva så dyra, att apotekarne icke vilja sätta dem så höga, utan sänkt dem ganska betydligt. Hvad nu särskildt farmakopéns renade bomull beträffar, så ber jag först få påpeka, att denna vara, som af apotekarne inköpes från förbandsaffärerna, enligt en priskurant, som jag här har från en af dessa affärer, kostar visst

*I fråga om
nedsättning
af priset å
apoteksvaror.*
(Forts.)

*I fråga om
nedsättning
af priset å
apoteksvaror.*

(Forts.)

icke 1 krona 30 öre per kilogram, som motionären oriktigt upp-
gifver, utan 1 krona 80 öre per kilogram i parti och 3 kronor
per kilogram i minut. Det finnes visserligen också en vara till
ett pris af 1 krona 30 öre per kilogram, men denna kunna apo-
tekarne icke använda sig af, ty den duger ingalunda för det
afsedda ändamålet. Se vi nu efter i handköpstaxan, skola vi
finna, att 100 gram kostar 50 öre, men att sedermera priset sänkes,
så att 500 gram kostar 1 krona 60 öre och 1 kilogram 3 kronor,
således i senare fallet precis samma pris som i förbandsaffären.
Nu är det visserligen sant, att apotekaren köper bomull efter ett
partipris af 1 krona 80 öre för kilogram och säljer den efter ett
minutpris af 3 kronor, men har han icke samma rätt som
fabrikanten att taga detta pris? I hvarje fall är motionärens upp-
gift oriktig, att apotekspriset på renad bomull är 4 kronor 20
öre — 6 kronor per kilogram, då preparatet säljes efter de mycket
lägre pris, som upptages i handköpstaxan. Äfven i detta afseende
äro alltså motionärens uppgifter åtminstone värda det milda om-
dömet: ovederhäftiga.

Härefter komma vi till karlsbadertsaltet, om hvilket motionären
säger, att apotekarne bereda sig en vinst af ungefär 800 procent.
Jag medgifver gärna, att det finnes salter, motsvarande till namnet
ingredienserna i karlsbadertsaltet, hvilka icke betinga högre pris
än motionärens uppgifvit, men hade motionärens sufflör varit hemma
i sina stycken, så skulle han vetat, att dessa salter kan apotekaren
icke använda, utan han måste för att kunna hålla preparatet
användbart begagna de betydligt dyrare *vattenfria* salterna, enär,
om han skulle begagna sig af de billigare, kristalliserade salterna,
det icke skulle dröja länge, innan de flöte tillsammans till en kaka
alltihop. Utom farmakopén finnes det för apotekarne en annan
lag, nämligen nödvändighetens lag, som äfven måste följas, och
den senare lagen gör, att priset å karlsbadertsaltet måste blifva
högre, än det motinären låtit förleda sig att uppgifva.

Nu kommer jag till en egendomlig passus i motionen, då
motionären talar om de Blandiska järnpillerna (»formen saccharatæ»
). Dessa äro liksom de tabletter, om hvilka äfven talas i motionen, en
lyxform af medicin, som sannerligen icke folk i allmänhet använder.
En disponent på ett järnbruk kan ju hafva råd att slösa bort
sina pengar på en sådan medicin, men så är nog icke förhållandet
med många. Då man t. ex. köper medicin i tablettform, får man
nämligen för hvarje tablett betala 1½ öre extra till apotekaren
för hans arbete, d. v. s. för 10 stycken 15 öre. Jag anser nu
visserligen, att detta pris på tabletter ingalunda i och för sig kan
anses vara för dyrt, ty apotekaren måste, för att kunna tillverka
dessa tabletter, skaffa sig rätt dyrbara apparater, och tabletterna
äro dessutom ytterst bräckliga, så att de lätt falla sönder, den
ena efter den andra, hvarigenom de ej kunna säljas, men om
såväl dessa tabletter som de Blandiska pillerna, »formen saccharatæ»,

gäller, såsom jag nyss nämnde, att de utgöra lyxmedicin, som kan användas af rikt folk, medan däremot fattiga eller mindre bemedlade få använda de i farmakopén upptagna preparaten, hvilka äro mycket billigare. För öfrigt synes det mig vara en smaksak, huruvida järnpiller skola vara sockrade eller icke; den ena vill hafva dem sockrade, den andra icke. Om vi nu emellertid återgå till motionärens uppgifter, så säger han, att dessa piller betinga hos drogisten ett pris af 3 kronor per kilogram, men hos apotekaren 28 kronor per kilogram. Jag skulle helst vilja antaga, att denna senare siffra är ett skriffel. Herr Reuterskiöld har visserligen satt ett tankstreck framför detsamma, men uppgiften bevisar dock i allt fall en hög grad af tanklöshet. Jag har nämligen tagit mig friheten att efter tilläggstaxan räkna ut, hvad dessa piller kosta. De piller, som finnas upptagna i medicinaltaxan, äro nämligen icke den dyra pillerform, som motionären ansett lämpligt begagna för sitt ändamål. Priset å här ifrågavarande piller är för 100 stycken 80 öre, för 1,000 stycken skulle priset alltså blifva 8 kronor, men som apotekaren måste lämna 30 procents rabatt å de större kvantiteterna, afgår från detta pris 2 kronor 40 öre. Återstår således 5 kronor 60 öre för 1,000 piller. För 2,000 piller blir följaktligen priset 11 kronor 20 öre. Enär det emellertid går 2,600 piller på 1,000 gram eller ett kilogram, får man således lägga till 100 piller till ett pris af 80 öre. Man kommer då upp till ett pris af 12 kronor per kilogram. Detta är emellertid — jag hoppas, att äfven motionären finner sig manad att medgifva detta — något helt annat än de 28 kronor som motionären uppgifvit. »Handelsvinstens storlek är lätt att uträkna», herr Reuterskiöld, men erbjuder jag gärna min hjälp, om de enkla räknesätten möjligen göra herr motionären för mycket hufvudbry.

Äfven med risk att trötta kammaren ber jag att i sammanhang härmed få berätta något om s. k. humbugsmedicin. Herrarna hafva nog alla sett annonserna i tidningarna om Williams piller. Dessa piller, som säljas i stor myckenhet till en lättrogen allmänhet, äro ingenting annat än vanliga Blandska piller. Till en början innehöllo de äfven något litet stryknin, men sedan detta påvisats genom en undersökning af professor Mörner i Uppsala och fabrikanten underrättats därom, tog han bort giftet, och numera äro Williams piller alldeles lika sammansatta med Blandska pillerna, ehuru kantiga, dåliga och ojämna i kompositionen. Dessa piller kosta i handeln 2 kronor 65 öre pr ask med 40 piller i hvarje ask. Går man till medicinaltaxan, så är det lätt att räkna ut, att dessa piller å apoteken endast skulle kosta 35 öre. Således betalar allmänheten dessa Williams piller, tack vare de braskande annonserna, med 2 kronor 30 öre extra för att få dåligt tillredda piller i stället för goda, som skulle erhållas på apoteken. Räknar man, enligt motionärens exempel, ut hvad priset för dessa piller gör pr kilo-

I fråga om nedsättning af priset å apoteksvaror.
(Forts.)

*I fråga om
nedsättning
af priset å
apoteksvaror.*

(Forts.)

gram — ty motionären tyckes ju taga in piller kilovis — så finna vi, att Williams piller kosta icke mindre än 132 kronor 50 öre pr kilogram, då de på apoteken icke kosta mer än 12 kronor pr kilogram. Jag undrar, huru många procent handelsvinst detta blir, herr Reuterskiöld. Vi behöfva emellertid icke gå så långt som till utlandet för att finna hur dyr patentmedicinen är, utan vi kunna mycket väl hålla oss till vårt eget land. Vi hafva här hos oss en humbugsmedicin, kallad salubrin, som också puffas för i oerhörd grad i alla tidningar. Detta salubrin beredes hufvudsakligen af vanlig sprit, ättiksyra och litet ättiketer, och för denna ganska värdelösa blandning tages ett pris, som är mer än dubbelt så högt som det, hvartill blandningen skulle kunna försälas på apoteken, om den fick tillverkas där, hvilket emellertid numera icke är förhållandet. Härförutom är väl att märka, att Kungl. Maj:t varit nog välvillig att bevilja fabrikanten restitution af sprit-skatten, hvilken förmån apotekarne icke hafva, såsom herrarna torde veta, hvilket gör att fabrikantens handelsvinst blir ännu oskäligare, men säkerligen behöfver han nog denna extra intäkt af allmänheten för att kunna betala annonskostnaderna, som lära gå till flera tiotusental kronor om året.

Jag har velat berätta detta för att visa, att allmänheten själf icke är så förfärligt rädd för att betala för mycket för sin medicin. Ty ehuru allmänheten blifvit upplyst om de Williamska pillernas ringa värde, så hjälper det icke. Det går t. o. m. så långt, att när dessa piller icke expedieras på apoteken utan efter läkares recept, så gå folk upp till läkare och erlægga 1 kr. för att få ett recept på dessa piller och betala således 3 kr. 65 öre för en ask piller, som man på ett apotek kunde få för 35 öre.

Om jag nu efter denna afvikelse skulle återgå till motionärens lilla kåseri, så får jag såsom slutomdöme om hans sagolika prisberäkningar uttala, att jag icke tror, att utskottet sagt för mycket, då det påstått, att hans uppgifter äro ovederhäftiga, ty jag har knappt kunnat upptäcka en enda beräkning, som är riktig och vederhäftig. Något, om också icke mycket bättre blir förhållandet, när motionären kommer till den s. k. pro labore-taxan. Jag vill nu icke uppehålla herrarne något längre med att bemöta, hvad motionären i detta afseende säger, ty såsom herrarne finna, äro de flesta af hans anmärkingar redan bemöta i utskottets utlåtande. En sak vill jag dock anmärka, som icke står i utskottets betänkande. Motionären säger, att förr tillverkade man 100 piller för 52 öre, men numera kostar det 70 öre. Detta är riktigt, men som vanligt glömmes motionären en viktig sak. Förr i världen fick apotekaren nämligen äfven taga särskildt betaldt för s. k. konspergeringsämne, hvartill för sådant folk som den ärade motionären ofta togs ett preparat, som kostade 25 öre. Laggas dessa 25 öre till priset på pillerna, blir slutsumman 77 öre. Enligt nya pro-labore-taxan kosta samma piller i beredning 70 öre i ett för

allt. Äfven i detta fall är således priset snarare billigare nu än förr.

Det var vidare ett synnerligen egendomligt meddelande motionären lämnade angående sublimatlösningarna. Jag har också utfövat praktik i mina dagar, fastän det nu är länge sedan, men jag har aldrig vågat mig på det experimentet att skrifva sublimat till ögondroppar, och jag vågar påstå, att motionären icke heller har använt detta gift i den styrka, som står i motionen, ty då skulle han nog icke hafva sina ögon i behåll. Däremot *vet* jag, trots motionärens tvärsäkra påstående, att sublimatlösningar i styrka af 1 på 1,000 till 5,000 så godt som dagligen expedieras på apoteken.

Motionären nämnde vidare, att utskottets uppgift, att priset på små kvantiteter skulle hafva såsom regel bibehållits oförändradt, under det att priset på de stora kvantiteterna sänkts, icke vore riktig. Så *är* emellertid förhållandet i alla fall, trots förnekandet. Om motionären gör sig besvär att för en gång se igenom de taxegrunder, han så ogeneradt kritiserar, skall han finna, att det är endast på ett par ställen, som priset på småkvantiteter höjts, medan i allmänhet ingen förändring däri skett. De stora kvantiteterna ha däremot alla sjunkit i pris.

Hvad som härefter yttras i motionen i mellersta stycket å sidan 23 synes mig, likasom förhållandet är med en annan ännu fulare insinuation å sidan 21, bra litet häntyda på gentlemannen. Dylika uttalanden anser jag det emellertid vara under min värdighet att besvara; de må stå för motionärens egen räkning.

I stället öfvergår jag till hans påstående, att personalen å apoteken icke under senare år fått någon löneförhöjning. Han talar äfven i sin motion om att farmaceuternas lönevillkor behöfva förbättras. Att farmaceuterna äro missnöjda vet jag så mycket mera, som jag för närvarande är ledamot af en löne-regleringskommitté, som skall försöka förbättra deras ställning. Jag ber dock att få bestrida motionärens påstående, att farmaceuternas lönevillkor icke förbättrats, och vill, såsom bevis på motsatsen, anföra några uppgifter från ett af hufvudstadens apotek. Enligt en uppgift, som jag fått från detta apotek, fanns där år 1886 fyra examinerade apotekare och tre farmacie kandidater. Ännu i dag är personalens antal oförändradt, eller fyra apotekare och tre farmacie kandidater. År 1886 uppgick denne apotekares lönekonto till 10,500 kr., d. v. s. för hvarje biträde i medeltal 1,500 kronor; 1902 uppgick samma konto enligt afgifven själf-deklaration till 17,200 kronor, eller i det närmaste 2,500 kronor i medeltal på hvarje biträde. Det har således stigit med nära 7,000 kronor på dessa få år, och hvarje biträde har i medeltal erhållit 1,000 kronors löneökning. Då är det hårdt, och äfven något djärft af en utomstående, som icke bättre satt sig in i apoteksförhållandena än motionären gjort, att påstå, att någon löne-

*I fråga om
nedsättning
af priset å
apoteksvaror.*

(Forts.)

*I fråga om
nedsättning
af priset å
apoteksvaror.*
(Forts.)

förhöjning icke inträdt. Jag anser för öfrigt, att medicinalstyrelsens uppgifter i detta afseende hafva bättre vitsord än motionärens, då styrelsen i sin skrifvelse till Kungl. Maj:t angående taxeförhöjningen påpekar, att lönerna höjts högst betydligt, sedan förra taxegrunderna kommo ut, nämligen från 1,500 å 1,700 till omkring 2,500 kronor för examinerade apotekare samt från 1,100 å 1,300 till 1,800 kronor för icke examinerade apotekare. Emellertid äro de examinerade apotekarne visst icke nöjda med dessa löner på 2,500 kronor. Därför är också en kommitté tillsatt för att med anledning af den höjda taxan tillse, huruvida icke någon löneförhöjning må kunna tillkomma dessa apotekare. Motionären förvånar sig öfver, att de icke redan fått 17 procents löneförhöjning. Men jag vill då påpeka, att nya taxan gäller från den 1 januari 1902 och att vi nu räkna början af 1903; apotekarne liksom andra affärsmän önska väl se först, huru affären utvecklar sig, innan de öka biträdenas löner.

I utskottets betänkande äro åtskilliga förhållanden onämnda, hvilka föranleda, att allmänheten får betala medicinen dyrt. Motionären har skarpt angripit utskottet därför. Han beklagar, att, som han säger, utskottet angripit läkarekåren. Jag sitter själf i utskottet och har ingen anledning att angripa läkarne, men vill dock vitsorda, att hvad utskottet säger om läkarne i detta fall har sin riktighet. Ty nu för tiden är bruket sådant, att det duger icke att skrifva t. ex. Blauds järnpiller, utan det skall vara socker omkring dem; det duger icke att taga antifebrin annat än i tabletter; kinapulver ges i oblater, ja, inte ens ricinolja kan föreskrifvas annat än i kapslar. Denna onödiga lyx fördyrar medikamenterna. Och äfven på annat sätt slösas onödigt. Jag hörde t. ex. här om dagen en apotekare beklaga sig öfver, att en läkare skrifvit ett onödigt dyrt recept åt en sjuk. Det var då endast fråga om ett gurgelvatten för halsen. Den sjuke hade gått till en läkare och fått recept å en lösning af klorhydrat kali. Det kostade 60 öre. Hade läkaren i stället utskrifvit medlet i fast form, hvaraf den sjuke sedan kunnat taga en tésked och själf lösa upp det i en tredjedels liter vatten, hade det gjort samma nytta, men endast kostat 15 öre. Utskottet har också framhållit, att förr i världen voro läkarne ålagda att iakttaga sparsamhet. Läkemedlem blefvo icke sämre för det, som herr Reuterskiöld sade, men de blefvo billigare, och detta därför att de gäfvos i billigare form.

Det barnsliga skämt, herr Reuterskiöld i öfrigt tillät sig rörande utskottets yttranden, och hvilket synes mig bättre hafva passat sig å annan plats än i denna sal, lämnar jag åt sitt värde.

Jag vill till sist endast påpeka, att skälet, hvarför jag i utskottet motsatt mig en minskning af apoteksvarornas pris, icke varit det, att icke läkemedlen på de större apoteken kunde tåla vid en afrutning; utan helt enkelt, att de praktiska förhållandena

icke nu medgifva någon sänkning. Saken är nämligen den, att på senare åren en massa småapotek på landet hafva blifvit inrättade på grund af enträgna framställningar från vederbörande kommuner hos Kungl. Maj:t. Detta har beviljats, ehuru man vetat, att många af dessa nya apotek icke kunnat få större omsättning än 7, 8 à 9 tusen kronor om året. Jag har också för min del verkat för dessa apoteks upprättande, emedan jag trott det vara bättre för allmänheten att få medicinen i tid, ehuru den fått betala några öre mera för densamma, än att få den billigare, men kanske 2, 3 dagar för sent. Detta har varit skälet, hvarför jag icke kunnat vara med om det förslag, som den ärade motionären framställt, ty jag har känt det som en skyldighet att söka uppehålla dessa små apotek, hvilka icke tåla vid en nedsättning i taxan. För min del tror jag, att om herrarna önska få en lägre taxa, finnes nog intet afgjort hinder därför; men herrarna kunna då äfven vara öfvertygade om att därigenom går landsbygden förlustig en stor del af sina apotek, och med säkerhet blir det inga nya vidare annat än på folkrika orter inrättade.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

Herr Åkerlund: Jag har mycket svårt att förstå, huru det hänger ihop med denna sak. Herr Wawrinsky sitter själf i tillfälliga utskottet, och detta utskott har förklarar, att den nya taxan tillkommit för att öka intäkterna för de små apoteken. Nu söker herr Wawrinsky visa, att det finnes ingen ökning alls i denna taxa. Hvad tjänade då denna ändring af taxan till?

Nu vill jag öfvergå till saken. Om i enlighet med utskottets uppfattning det var nödvändigt för åtskilliga små apotek, att man såg till, att de fingo bättre ställning, så borde man väl först tagit i öfvervägande, om icke detta kunnat ske på något bättre sätt än genom höjning af taxan; att denna är höjd, erkännes i utskottets betänkande. Men jag vet ej, om det är så ofantligt viktigt att tillgodose ens dessa små apotek. Så snart ett nytt apotek inrättas eller ett gammalt blir ledigt, är det alltid en stor massa sökande. Men, som sagdt, behöfva de små apoteken tillskott för att icke fara illa, har jag intet däremot, blott det icke blir på detta sätt, att hela den svenska allmänheten därigenom beskattas.

Utskottet tyckes utgå hufvudsakligen därifrån, att man skall vara mån om de små apoteken; och synes därför också tro, att det är detta, som förestafvat apotekaresocietetens styrelses framställning om förhöjd taxa. Måhända är det så — det känner jag icke till — att de små apoteken äro en sorts kommissionsaffärer för de större; och då är det naturligt, att dessa äro rädda om dem. Annars vore det besynnerligt, om det endast varit omsorg för de mindre lyckligt lottade ämbetsbröderna, som förestafvat framställningen, helst i apotekaresocietetens styrelse ingalunda

I fråga om nedsättning af priset å apoteksvaror.

(Forts.)

*I fråga om
nedsättning
af priset å
apoteksvaror.*

(Forts.)

sitter någon enda innehafvare af ett litet apotek i landsorten, utan uteslutande hufvudstadsapotekare. Det är förvisso ingen konst att begära fördelar för andra, då man, såsom utskottet förklarar, själf skördar den största fördelen; utskottet säger ju, att de stora apoteken skörda vida större vinst af den nya taxan än de små; och det ligger också i sakens natur.

Jag har sökt gå igenom taxan. Jag förstår den icke; men jag har dock funnit, att de stora partiernas pris i allmänhet hafva satts ned, och likaså prisen på en del varor, som icke så ofta förekomma. Men en god del af sådana varor, som användas i dagligt medicinskt bruk, synnerligast i sjukvården i privata hem, hafva icke fått prisnedsättning; och det är om dem det är fråga.

För mig gäller emellertid icke frågan så mycket den nya förhöjningen af medicinaltaxan, som vidtagits, utan den gäller, att Kungl. Maj:t må se till, huruvida icke hela vår medicinaltaxa är för hög, och huruvida icke priset å dessa nödvändighetsvaror för hela Sveriges folk kan sänkas. Och jag kan icke förstå, hvarför utskottet satt sig emot, att en sådan skrifvelse ingår till Kungl. Maj:t med begäran om utredning. Huru det hänger tillsammans med de omtalade priskuranterna, efter hvilka apotekarna göra sina inköp och enligt hvilka grundprisen å medicinalier sättas, känner jag naturligtvis ej, men skulle desamma upptaga bruttopris, å hvilka vid parthandel stor rabatt lämnas, så blir det icke 100 procent vinst, som tillgodoräknas, utan vida mera. Detta har herr medicinalrådet måhända bäst reda på

Det är också så, säger utskottet, att allmänna inrättningar, sjukhus och dylikt i följd af taxeförändringen hafva fått billigare pris å apoteksvaror än förut. Det hafva de nog, men allmänna inrättningar underhållas dels af staten och dels af kommuner, och då kan det just kvitta, om det kostar litet mer eller mindre. Det är sjukvården i allmänhet och de små, den fattiga allmänheten, det gäller, herr Wawrinsky! Jag befarar verkligen, att såväl herrar apotekare som kungl. medicinalstyrelsen — trots utskottets försäkran — alltför mycket betrakta dessa apoteksinrättningar från ren affärssynpunkt och därför icke gjort sig reda för eller betänkt samma institutioners hufvudsakliga ändamål, som väl bör vara att till billigaste pris förse olyckliga medmänniskor med fullgoda läkemedel.

Motionären har naturligtvis icke tilltrött sig kunna afgöra, huru man bör åstadkomma en sänkning i priset å läkemedel i allmänhet, utan har därför föreslagit en framställning härom till Kungl. Maj:t, och den vill jag också vara med om.

Den, som i likhet med mig under mesta delen af sitt lif vistats i en stor stad som denna och såväl där som ock på landet haft tillfälle se, huru synnerligen ofta under svåra tider de fattigas sista paltor bäras till låneanstalten för anskaffande af medel till sjukvård och medicin, den kan svårligen, om han har hjärta

i bröstet, tacka apotekaresocietetens styrelse för att den hos medicinalstyrelsen och Kungl. Maj:t lyckats drifva igenom denna höjning i taxan, som utskottet också medger i verkligheten skett.

Då svenska folket, såsom motionären säger, äger rätt att sig själf beskatta, men i detta fall blifvit undanhållen denna sin rätt, så är det väl icke för mycket, att svenska folkets representanter till den, som tagit denna beskattning om hand, gå in med en vördsam begäran, att han ville se till, att prisen på dessa nödvändighetsartiklar, som samtliga medborgare i vårt land behöfva, då de befinna sig i den största nöd de kunna komma här i lifvet, icke må hållas så höga, att till sjukdomen äfven ekonomiskt elände i ofantligt många fall måste följa. Jag ber få yrka bifall till motionen.

I fråga om nedsättning af priset å apoteksvaror.

(Forts.)

Herr von Schéele: Herr talman, mina herrar! Det kan icke falla mig in att här gå in på den medicinska sidan af saken. Den framstående medlem af läkarekåren, som vi haft lyckan äga som medlem i vårt utskott, har också själf förklaradt, att han toge på sig ansvaret för hvad utskottet i detta hänseende i sitt betänkande yttrat. Men lika visst som jag icke vill sysselsätta mig med denna sida af saken, känner jag det vara min plikt att yttra några ord ur en synpunkt, som han icke ville beröra. Det är lätt att förstå, att, om någons omdömesförmåga och hederskänsla blifva angripna, denne icke vill försvara sig själf, när angreppet är uppenbarligen obefogadt, och detsamma gäller nog äfven angrepp på den kår, man tillhör. Så mycket mer måste då den det vederbör finna sig uppfordrad att åtminstone afgifva en allvarlig gensaga, och det är detta, som jag känner mig förpliktad att göra. Uti hvad motionären nu behagat säga ligger en insinuation, att medicinalstyrelsen vid taxans uppgörande antingen brustit uti förstånd att bedöma saken eller också varit i komplott med apotekarna för att söka bereda dem en oberättigad fördel. Ja, han har gått därhän i dristighet att göra utskottet skyldigt till ett liknande förfaringssätt mot läkarekåren, då det i slutet af sid. 16 helt enkelt visat sitt deltagande för de fattiga genom att beklaga »glömska hos läkarne» af den föreskrift, som fordom mer än nu iaktogs i afseende på bruket af den s. k. *pharmacopea pauperum*. Jag protesterar mot motionärens tillvägagående i bägge dessa stycken. Här har helt nyligen blifvit förklaradt af en medlem i kammaren, som är van att angripa oordningar och icke skyr att blotta missförhållanden, att med ett enda undantag det för honom under hela hans långa riksdagsverksamhet icke funnits ens anledning till någon misstanke mot Sveriges läkare för bristande pliktrohet.

Jag ber eder, mina herrar, vara förvissade om att, hvad vidkommer medkänslan för de fattiga och sjuka, vi i utskottet icke stå tillbaka för hvarken motionären eller någon annan af

*I fråga om
nedsättning
af priset å
apoteksvaror.*

(Forts.)

våra kamrater här i kammaren. Vi hafva haft 15 utlåtanden att afgifva, och jag tror, att intet af dem eller ens alla tillsammans gjort oss så mycket bekymmer som detta. Vi voro samlade gång på gång till principdebatt, enär det var så motbjudande att afstyrka motionen, hvars syfte af oss alla erkändes vara godt och behjärtansvärdt trots den massa fel, som ingen kan bestrida att motiveringen vimlar af. Att förkasta själfva saken allenast därför, kunde ju dock icke falla oss in; utan hvad som framför allt bestämde utskottet att afstyrka denna motion, som åsyftar en i och för sig så önskvärd sak, var omöjligheten för oss att utfinna något antagligt skäl för tillstyrkan däraf under nuvarande förhållanden. Detta hoppas jag ock af utskottets motivering klart nog framgår.

Jag vill då till slut uppvisa några oriktigheter, som blifvit begångna såväl af den nästföregående talaren som af motionären i deras anföranden.

Den siste ärade talaren sade, att den talare, som uppträdde först från utskottets sida, hade förklaradt, att någon prisstegring i medicinaltaxan icke ägt rum, och det syntes honom egendomligt, att man då behöfde på sätt som skett uppträda till försvar därför. Något sådant har naturligtvis icke blifvit af medicinalrådet Wawrinsky yttradt, såsom vi alla kunna vitsorda, utan han har uppvisat, att ökningen i medicinaltaxan icke är sådan, som motionären påstått. Och jag betviflar, att någon kan bestrida fullgiltigheten af denna bevisning.

Motionären åter yttrade sig i ett par andra afseenden, som icke voro af medicinsk natur, på ett sätt, som röjer stark tro på kammarens förmåga att så här vid Riksdagens slut, då hopade ärenden af skiljaktig natur tränga till hastigt afgörande, hålla till godo med mycket hårdsmälta födoämnen för tanken. Ty nog är det ett tankeexperiment, som öfvergår vanliga människors intellektuella matsmältningsförmåga, att hvad utskottet sid. 15 sagt om apoteksvarornas pris såsom »för högt i och för sig», utan att vara »för högt i förhållande till dessa varors och rörelsens säregna beskaffenhet», skulle innebära en orimlighet, men kunna äfven af motionären godkännas, om blott bestämningen *för* framför *högt* på bägge ställena utginge. Som om icke meningen blefve alldeles densamma, vare sig man bibehåller detta »för», lika med »alltför», eller låter det utgå! Om man skall köpa bomull, kan man köpa den antingen på ett apotek eller i en bod. Naturligtvis kan priset sägas vara i och för sig för högt, då man på apoteket får betala några ören mera än i boden, helt enkelt därför att bomullen för medicinskt ändamål måste vara ren. Och skall man hafva medicinen uppblandad med vatten, så blir än mer priset för detta i och för sig för högt, då man kan taga vatten ur sin brunn för ingenting; men sådant duger ju icke, emedan apoteksvattnet måste vara renadt, och för att åstadkomma den erfor-

derliga reningsprocessen fordras både tid och apparater, som kosta penningar.

Vidare skämtade motionären med att det af utskottet sagts, att »kunde en lämplig utväg angifvas, genom hvilken en afsevärd prisnedsättning i apoteksvarorna åstadkommes, utan att därför de många små apoteken behöfde indragas, skulle utskottet emellertid med största beredvillighet tillstyrka denna. Såsom en sådan utväg har inom utskottet varit på tal, att staten på ett eller annat sätt skulle lämna bidrag till de apotek, där omsättningen vore så ringa, att en försvarlig inkomst icke kunde beredas apotekaren, därest den nuvarande taxan nedsattes. Oafsedt att stora ekonomiska och principiella hinder torde möta förverkligandet af ett sådant förslag, har utskottet i allt fall icke kunnat närmare ingå på denna fråga, då motionen icke därtill gifver någon anledning. Efter år 1920, då staten kommit i besittning af apoteksprivilegierna, kan emellertid frågan lämpligen återupptagas och då med större utsikt att vinna det i motionen åsyftade resultatet, eftersom det då ligger i statsmakternas händer att efter godtfinnande lagstifta i ämnet.» Bättre vore det, menade motionären, att följa föredömet från den ecklesiastika världen, där, säger han, de större pastoraten få, för att göra en utjämning i löneförhållandena, betala till en fond, hvarifrån de små församlingarna få hjälp. Det är icke så. Det finns ingen punkt, som församlingarna äro mera känsliga på, än att deras eget prästerskap skall åtnjuta till fullo den från dem utgående lönen. Löne regleringsfonden har bildats företrädesvis af medel, som influtit från de stora skogarna i Norrland, som visserligen församlingarna där uppe påstått vara deras, men hvilket staten å sin sida bestridit. Dessutom har denna fond till en mindre del kommit till stånd genom indragning af vissa s. k. mensalhemman, till hvilka församlingarna icke förmått styrka sin äganderätt.

Slutligen har motionären gjort sig lustig öfver hurusom här blifvit i utskottets betänkande nämnda »några omständigheter, som tvifvelsutän i väsentlig grad medverkat till uppkomsten af de af motionären omordade klagomålen från allmänhetens sida öfver apoteksvarornas dyrhet. Det gifves exempel på att man själf bereder sig ökade kostnader, som icke bero på medicinaltaxan, utan på den fördomen hos somliga, att det skulle vara fördelaktigt att få en medicin, som är dyr. Jag tycker, att man borde hålla utskottet räkning för att det på sådant sätt vidhjärtadt redogjort för flera samverkande orsaker till den klagan, som höjes öfver medicinaltaxan och ingalunda har sin grund allenast i denna taxa själf. Och så kommer motionären och förklarar, att utskottet sagt sig önska en hög medicinaltaxa för att bereda folk nöjet att få köpa sina apoteksvaror dyrt! Jag yrkar på, herr talman, att kammaren behagade godkänna det slut, hvartill utskottet kommit, dels därför att dess hemställan synes utan gensägelse fullgiltigt

*I fråga om
nedsättning
af priset å
apoteksvaror.*
(Forts.)

*I fråga om
nedsättning
af priset å
apoteksvaror.*

(Forts.)

motiverad, dels emedan det vore en vanära för kammaren att låta motionärens motivering såsom dess egen komma till medkammaren, hvilket ju blefve följden af bifall till motionen, för hvilken ingen annan motivering finns.

Herr Wallis: Jag ber att få yttra några få ord.

Det är nog icke det ringaste tvifvel, att det är en högst beklaglig sak i synnerhet för de fattiga, att läkemedlen skola vara så *dyra* här i landet. Men tänker man efter, hvarpå detta beror, finner man, att det beror därpå, att vi i flere hundra år med afseende å läkemedlen, deras beredning och kvalitet hyllat en princip, som vi äfven under samma tid ha hyllat med afseende å läkareutbildningen. Denna princip har varit mycket sträng, och som herrarne finna af utskottets betänkande, är det visst icke alla länder som i det hänseendet följt vårt exempel, utan det är tvärtom relativt få länder som gjort det. I en hel del andra länder, där man uppställt mindre fordringar å apotekarnes utbildning och där kontrollen öfver apoteksvarorna är mycket mindre fordrande än hos oss, kan man tillhandahålla allmänheten medicinalier till ett väsentligt billigare pris än hos oss. Följden af våra stränga fordringar å apotekareyrkets utöfvare och af den noggranna kontrollen i afseende å läkemedlens fabrikation och beskaffenhet har blifvit den, att dessa yrkesutöfvare måst begära högre inkomster än hvad apotekarne åtnjuta i andra länder, där fordringarna och kontrollen icke äro så stora. För att apotekarne skola kunna få dessa högre inkomster, måste här apoteksvarorna betalas högre, det är enda sättet att åstadkomma en ordentlig aflöning åt dem. Vi ha härvidlag, som sagdt, tillämpat samma princip som i fråga om läkarnes utbildning. Denna är ju så ofantligt mycket större och mer tidsödande än i andra länder, och det är också därför, som vi svenskar betala läkarearbetet högre, än hvad utomlands är det vanliga. Ni kunna vara fullkomligt öfvertygade därom, mina herrar, att till följd af de långa studiekurserna för läkarne här i Sverige, å en 12 år eller så, betala vi i medeltal mera för läkarearbetet än man gör i England, Frankrike, Tyskland, Amerika, m. fl. länder, där kursen uppgår till endast en 3, 4, 5 å 6 år.

Såsom herrarne veta, är det på detta område två principer, som stå stridande mot hvarandra och som båda ha sina förfäktare. Det är alldeles gifvet, att i ena fallet får man en billigare vara, i det andra fallet åter tror man, att man får en bättre och säkrare vara. Vi höra nu till dem, som anse, att i fråga om läkarnes och apotekarnes utbildning måste man uppställa de strängare villkoren. Om vi vore beredda på att i det afseendet slå in på en annan väg, är jag öfvertygad om att det vore icke för oss någon stor konst att, såsom i Amerika och England, få betydligt billigare apoteksvaror. Men så länge som vi icke vilja omfatta

en ny princip härvidlag, måste vi underkasta oss att betala det pris å apoteksvarorna, som vi för närvarande betala. Jag tror äfven för min del, att vi måste vara beredda på att då och då, vid revision af medicinaltaxan, få de förutvarande prisen höjda. Anledningen därtill är icke den, att priset å råmaterialierna har ökats. Det är nu visst en 18 år mellan den sista och den nuvarande medicinaltaxans utfärdande, och såsom vi hörde nyss af den sakkunnigaste ledamoten i kammaren i detta hänseende, har under denna tid priset på somliga råmaterialier stigit, på andra åter sjunkit. Det är ständiga fluktuationer å varumarknaden, och det gäller endast att följa med dessa fluktuationer och de faktiska förhållanden, som för tillfället föreligga. Men det är en annan faktor, som spelar en betydande roll i fråga om den färdiga varans värde, och det är arbetskostnaden. Denna stiger af sig själf alltjämt. Af den erfarenhet, som jag har från andra områden, speciellt försäkringsväsendets, vill jag alldeles bestämt påstå, att arbetsvärdet stigit högst väsentligt under de båda sista tiotalen år, och det torde nog alla i kammaren kunna intyga, arbetet har stigit i värde öfver hela linien. Orsaken härtill är att söka i de höga lefnadskostnaderna. Öfverallt höras klagomål öfver dyr tid och öfver de ökade utgifterna. Människorna kunna omöjligen skaffa sig medel att bestrida dessa större utgifter utan högre inkomster. Arbetsförtjänsterna stiga öfverallt, således äfven i afseende på apoteksarbetet. Det kan icke råda det ringaste tvifvel om att medicinalstyrelsen har rätt i sitt utlåtande, där den påvisar, att detta skett äfven med afseende å apoteksarbetet. Det är dessutom icke bara dessa utgifter, som stigit, utan apotekarna få äfven betala mer för hyror och dylikt, och därför måste också den färdiga varans pris få lof att ökas, i fall icke hela näringen skall komma på underbalans.

Så länge vi därför vidhålla detta stränga kontrollsystem och dessa stora fordringar på apotekarnas utbildning, som vi för närvarande afse det vara riktigt att göra, kan jag för min del icke fatta, huru vi skola få denna taxa sänkt, utan jag är alldeles öfvertygad om att den kommer att i en framtid återigen höjas för så vidt arbetslönerna stiga. En annan sak är däremot, huruvida vi icke skulle taga i moget öfvervägande, om det ej vore skäl att öfvergå till ett annat system, icke allenast i afseende på apoteksväsendet, utan äfven beträffande läkareutbildningen. Den saken anser jag vara af ytterligt stor vikt att debattera, ty jag tror, att vi i båda dessa hänseenden äro inne på en farlig väg, och herrarna veta ganska väl, att i afseende å läkarutbildningen göras för närvarande mycket starka ansträngningar att i det afseendet komma till bättre resultat.

Om man likväl ännu icke fått klart för sig — och det förmodar jag att kammaren icke fått — att vi böra ändra själftva principerna, de principer som vi hittills hyllat för bedrifvandet

*I fråga om
nedsättning
af priset å
apoteksvaror.*
(Forts.)

*I fråga om
nedsättning
af priset å
apoteksvaror.
(Forts.)*

af apoteksväsendet, då synes mig verkligen för närvarande vara öfverflödigt att skrifva till Kungl. Maj:t om minskning af apoteksvarornas pris. Af detta skäl, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr *Collvin* instämde häruti.

Herr Reuterskiöld: Gentemot herr Wawrinskys råd, att jag skulle vara försiktig i att vända mig till auktoriteter, vill jag svara, att då jag icke själf är någon auktoritet på apotekareområdet och aldrig i mina dagar velat gifva mig ut för att vara det, så har jag vänt mig till en apotekare, som har ett mycket stort apotek. Han har gått igenom mina uppgifter och förklarar dem vara riktiga.

Vidare säger herr Wawrinsky, att hvarken han eller jag äro i stånd till att matematiskt uträkna, om apotekarna ha höjt eller sänkt priserna. Ja, så långt gå icke mina teoretiska kunskaper, det erkänner jag. Men praktiskt vet jag det, ty jag vet, hvad det vill säga att betala medicin för två stora bruk; utgifterna där ha under det senaste året höjts väsentligt, fastän det är samma läkare och icke alls några speciella sjukdomar härjat.

Gentemot utskottets ärade ordförande, som sade, att jag såsom exempel anfört prästlöneregleringsfonden och att detta icke kunde stå i paritet med detta ämne, på grund af att bidrag från pastoratslöner ej få användas till utjämnning, så vill jag blott nämna ett exempel härpå, fastän jag visserligen icke vet, om det gäller prästlöneregleringsfonden eller biskopslöneregleringsfonden. Om jag ej misstager mig allt för mycket, hade förre innehafvaren af biskopsstolen i Lund cirka 70,000 kronor i lön, men när han afgick, tog man bort ungefär hälften däraf och lade den till en regleringsfond. Jag undrar, om det icke skulle kunna sägas, att detta bidrag tagits af lönen.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr von Schéele: Jag vill blott och bart lämna en upplysning. Biskopslöneregleringsfonden är något helt annat än prästlöneregleringsfonden. De hafva intet med hvarandra att göra. Den förra har kommit till på det af motionären nämnda sättet, att man minskat lönen för biskopar, som ansetts ha för stor sådan, och reglerat deras lön till hvad som ansetts vara det rätta måttet, så vidt detta låtit sig göra. Hvad vidkommer biskopen i Lund, så kunde man där blott delvis förfara så, som Riksdagen önskat, emedan en stor del af hans lön är af donationsnatur, hvadan den måste vara kvar, så länge biskop i Lund finnes. Ur denna biskopslöneregleringsfond tages emellertid utfyllnad för sådana syften, som till den nya biskopsgården i Hernösand, den nyss försiggångna reparationen af ärkebiskopens bostad i Uppsala och nu i

fråga om nya biskopsstiftet i Luleå, hvarjämte det ifrågasatts, att biskoparne vid viss ålder skola kunna därur få pension, för att icke de värf, som dessa ämbetsmän ha att sköta, måtte behöfva tids tals ligga nere eller vanvårdas.

*I fråga om
nedsättning
af priset å
apoteksvaror.
(Forts.)*

Öfverläggningen var härmed afslutad. I enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 39, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 57 ja, men 68 nej; och hade kammaren alltså afslagit utskottets hemställan och bifallit den i ämnet väckta motionen.

Detta beslut skulle jämlikt 63 § riksdagsordningen genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 5.

Afgåfvos följande nya motioner, nämligen af:

herr *S. Nordström* i Höglunda, n:o 201, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade bestämmelser rörande trafikerandet af järnvägen Gellivare—Riksgränsen äfvensom angående beviljande åt Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält af ett lån å 20,000,000 kronor m. m.; och

herr *G. W. Roos*, n:o 202, jämväl i anledning af Kungl. Maj:ts berörda proposition.

Dessa motioner blefvo på begäran omedelbart hänvisade till statsutskottet.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *A. Ekman* under den 11 maj.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande n:o 11, angående regleringen af tuffterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

n:o 54, angående tillverkning och beskattning af maltdrycker;

n:o 55, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående kostnadsfritt tillhandahållande af stämplor för stämpelbeläggning af vissa vid häradshöfdingen R. E. Eckerströms död å Södra Roslags domsagas kansli kvarliggande handlingar;

n:o 56, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 29, i anledning af väckt motion rörande ifrågasatt tullfrihet för majs och högre skatt för brännvin, tillverkad af vissa utländska råämnar;

n:o 57, i anledning af kamrarnas beslut rörande viss ändring i §§ 1 och 17 i förordningen angående villkoren för försäljning af brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895; och

n:o 58, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 51, i anledning af väckta motioner rörande tullen å sirup och melass m. m.;

sammansatta bevillnings- och lagutskottets memorial n:o 3, angående anvisande af ersättning åt utskottets kanslipersonal;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 54, i anledning af väckt motion i fråga om lagbestämmelser rörande dels kommunernas öfvertagande af vissa företag, dels villkoren för dylika företags öfverlåtande å enskilda; och

n:o 55, i anledning af väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande skogselds släckning; samt

Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 40, i anledning af väckt motion om vidtagande af åtgärder för det unionella försvarets ordnande m. m.; och

n:o 41, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående unionella förhållanden.

§ 8.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 83, till Konungen, i anledning af Kungl.

Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af § 9 mom. 3 i tull-taxeuenderrättelserna.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 12,2 på natten.

In fidem
Herman Palmgren.
